

Kulturutskottets betänkande

1988/89:KrU6

Musiken i svenska kyrkan

1988/89
KrU6

Sammanfattning

I propositionen föreslås en ny lag om kyrkomusiken i svenska kyrkan. Förslaget syftar till att förenkla de nuvarande bestämmelserna på området. Avsikten är att skapa förutsättningar för en smidig och till de lokala förhållandena anpassad organisation. Enligt lagförslaget skall pastoraten svara för den kyrkomusikaliska verksamhet som behövs i församlingarna och kyrkomusikertjänsterna bli rent kyrkokommunala. De nuvarande skolkantorstjänsterna skall avvecklas på sikt.

Utskottet tillstyrker lagförslaget i propositionen, dock med en ändring i fråga om beskrivningen av behörighetskraven för kantorstjänster. Med anledning av motioner gör utskottet vissa uttalanden av betydelse för lagens tillämpning.

Utskottet föreslår att lagen skall träda i kraft den 1 juli 1990, vilket är ett halvår senare än vad regeringen föreslagit.

Vissa övergripande frågor om utbildningen av kyrkomusiker redovisas i propositionen. Utskottet lämnar – efter hörande av utbildningsutskottet – vad som anförs i denna del av propositionen utan erinran. Med anledning av motioner anför kulturutskottet vissa synpunkter i de behandlade frågorna.

Centerpartiets ledamöter har reserverat sig för avslag på förslaget till lag om kyrkomusiken i svenska kyrkan. De anser att kyrkomötet borde ha fått tillfälle att behandla lagförslaget i propositionen innan detta presenterades för riksdagen.

Företrädare för moderata samlingspartiet och folkpartiet reserverar sig till förmån för ett motionsyrkande om det statliga stödet till kantorsutbildningen.

Två särskilda yttranden har fogats vid betänkandet.

Propositionen

Regeringen har i proposition 1987/88:144 om musiken i svenska kyrkan (civildepartementet)

dels föreslagit riksdagen att anta det i propositionen framlagda förslaget till lag om kyrkomusiken i svenska kyrkan,

dels berett riksdagen tillfälle att ta del av vad som i propositionen anförts under avsnittet 2.11 (utbildningen av kyrkomusiker). 1988/89:KrU6

Lagförslaget fogas vid betänkandet som *bilaga 1*.

Motionerna

Motioner som väckts med anledning av propositionen

1987/88:Kr25 av Sten Svensson (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om tjänsteorganisationen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om kombinationstjänster,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om stiftsmusikertjänster,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om utbildning av kantorer,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om bidraget till utbildning av kyrkomusiker.

1987/88:Kr26 av Karl Boo och Jan Hyttring (c) vari yrkas

1. att riksdagen avslår propositionen,

2. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära att frågan om kyrkomusikens framtida organisation föreläggs kyrkomötet för hörande.

1987/88:Kr27 av Carl-Johan Wilson och Margareta Mörck (fp) vari yrkas

1. att riksdagen antar 3, 8, 9 och 15 §§ i det i propositionen framlagda förslaget till lag om kyrkomusiken i svenska kyrkan med den ändringen att paragraferna erhåller den lydelse som anges i motionen,

2. att det i lagförslaget förs in en paragraf om prövning och rapportering av den kyrkomusikaliska verksamheten av det innehåll som anges i motionen,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en översyn av den högre kyrkomusikerutbildningen och utbildning/examination av kantorer,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att i översynen av utbildning/examination av kantorer inom folkhögskolans ram skall frågan aktualiseras om en ettårig kyrkomusikerutbildning för dem som redan har annan pedagogisk utbildning.

1987/88:Kr28 av Anita Bråkenhielm och Ingrid Sundberg (m) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att 3 § i den föreslagna lagen om kyrkomusiken i svenska kyrkan får följande lydelse: I den kyrkomusikaliska verksamheten ingår bl.a. 1. orgelspel vid gudstjänster och övriga kyrkliga handlingar enligt den ordning som gäller för svenska kyrkan, 2. främjande av kyrkosången, 3. ledande av kyrkokör, 4. fri musikundervisning samt 5. vård av de orglar som finns hos församlingarna,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om kontaktorgan mellan den regionala musikorganisationen och kyrkomusikverksamheten,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om översyn av den kyrkomusikaliska utbildningen.

4. att riksdagen beslutar att 8 § i den föreslagna lagen om kyrkomusiken i svenska kyrkan får följande lydelse: Behörig att anställas på en tjänst som organist är den som är medlem i svenska kyrkan och som har avlagt högskoleexamen på kyrkomusikerlinjen.

5. att riksdagen beslutar att 9 § i den föreslagna lagen om kyrkomusiken i svenska kyrkan får följande lydelse: Behörig att anställas på en tjänst som kantor är 1. den som är medlem i svenska kyrkan och som har avlagt organist- och kantorexamen och som med godkänt vitsord har genomgått pedagogisk kurs för kantorer, 2. den som är medlem i svenska kyrkan och som har avlagt högskoleexamen för musiklejare med kyrkomusikaliskt tillval samt 3. den som är behörig att anställas som organist.

1987/88:Kr29 av Ewa Hedkvist Petersen och Leif Marklund (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lokalisering av lägre kyrkomusikerutbildning till Framnäs folkhögskola.

1987/88:Kr30 av Stig Josefson (c) vari yrkas att riksdagen beslutar att avslå propositionens förslag till lag om kyrkomusiken i svenska kyrkan såvitt avser bestämmelserna om tjänstetillsättningar i 11 § förslaget till lag om kyrkomusiken i svenska kyrkan.

Motioner som väckts under allmänna motionstiden 1988

1987/88:Ub327 av Marianne Karlsson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Vadstena folkhögskola bör få examensrätt för viss del av de platser som står till förfogande vad gäller kantorsutbildning.

1987/88:Ub599 av Britta Bjelle (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att den av kyrkomusikerutredningen föreslagna lägre kyrkomusikerutbildningen med det snaraste skall inrättas och att en av lokaliseringssorterna blir Luleå.

Motionerna har överflyttats från utbildningsutskottet till kulturutskottet.

Ärendets beredning m. m.

Proposition 1987/88:144 avlämnades till riksdagen den 5 april 1988.

Riksdagen beslöt på förslag av kulturutskottet att till riksmötet 1988/89 uppskjuta behandlingen av propositionen jämte de med anledning därav väckta motionerna.

Utskottet har i ärendet inhämtat yttrande från utbildningsutskottet. Yttrandet (1988/89:UbU1y) fogas vid betänkandet som *bilaga 3*.

Utskottet har även inhämtat yttrande över propositionen jämte de med anledning av propositionen väckta motionerna från universitets- och högskolelämbetet, skolöverstyrelsen, Musikaliska akademien och Svenska rikskonserter. Musikaliska akademien som av tidsskäl yttrat sig genom dess kyrkomusikkommitté (KMK) har fogat akademiens remissyttrande över kyrkomusikutredningens betänkande (SOU 1985:55) *Musiken i svenska*

kyrkan som bilaga till sitt yttrande. Vidare har en ledamot av kommittén inkommit med en skrivelse. Remissyttrandena redovisas – med vissa redaktionella ändringar – i princip i sin helhet i *bilaga 4*.

Utskottet har uppvaktats av företrädare för Sveriges lärarförbund, Kyrkomusikernas riksförbund samt TCO:s statstjänstemannasektion. Vid uppvaktningen överlämnades en skrivelse.

Kyrkomötet har år 1988 behandlat frågan om krav på medlemskap i svenska kyrkan för kyrkomusiker. Med bifall till ett motionsyrkande har kyrkomötet i skrivelse till regeringen den 23 augusti som sin mening gett till känna att det måste vara ett krav att den som innehar en tjänst som kyrkomusiker skall tillhöra svenska kyrkan, i synnerhet som kyrkomusikern bär ansvar inom en så vital del av församlingens liv som gudstjänsten.

Regeringen har den 10 november 1988 beslutat att lägga kyrkomötets skrivelse till handlingarna.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en ny lag om kyrkomusiken i svenska kyrkan. Den är avsedd att ersätta både lagen (1947:275) om kyrkomusiker och kyrkomusikerförordningen (1950:375).

Den nya regleringen innebär enligt propositionen en väsentlig förenkling av bestämmelserna på området. Den syftar till att skapa förutsättningar för en smidig och till de lokala förhållandena anpassad organisation.

Enligt den nya lagen skall pastoraten svara för den kyrkomusikaliska verksamhet som behövs i församlingarna. Kyrkomusikertjänsterna, som i dag är statligt reglerade, föreslås i fortsättningen bli rent kyrkokommunala. De nuvarande skolkantorstjänsterna avvecklas på sikt.

Ett visst statligt inflytande över kyrkomusikerorganisationen behålls. Lagen innehåller sålunda föreskrifter dels om vissa obligatoriska inslag i den kyrkomusikaliska verksamheten och olika behörighetskrav för kyrkomusiker, dels om att domkapiteln skall pröva vissa behörighetsfrågor och yttra sig vid tjänstetillsättningar och vid fastställandet av reglementen för den kyrkomusikaliska verksamheten i pastoraten.

Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 1990.

I propositionen behandlas också vissa övergripande frågor om utbildningen av kyrkomusiker.

Utbildningen av kantorer bör ske i första hand som sammanhållen utbildning vid Sköndalsinstitutet och inom folkhögskolans ram. Den särskilda sommarkursverksamheten m.m. som för närvarande bedrivs av Musikaliska akademien med inriktning bl.a. på att ge lärare kantorsbehörighet skall ersättas av en kyrkomusikalisk tillvalsmöjlighet på högskolans musiklärarutbildning. En närmare utredning härom skall göras av universitets- och högskoleämbetet.

Inledning

Den kyrkomusikaliska verksamheten regleras genom lagen (1947:275) om kyrkomusiker samt kyrkomusikerförordningen (1950:375). Bestämmelserna om prästers och kyrkomusikers verksamhet går tillbaka till 1686 års kyrkolag, där i 13 kap. föreskrivs att man i församlingarna skall lova Gud med sång, spel och musik. Över sången och musiken skall enligt kyrkolagen kyrkoherden ha inseende.

Enligt kyrkomusikerlagen skall det i varje territoriell församling finnas anställd kyrkomusiker med uppgift att uppehålla kyrkomusiken. Kyrkomusikertjänsterna är statligt reglerade. Kyrkomusikerförordningen innehåller bestämmelser om kyrkomusikerdistrikt, som i regel utgörs av en församling. I princip skall det i varje distrikt finnas en kyrkomusiker. Förordningen innehåller även en detaljerad reglering av de åligganden som är förenade med olika tjänster och om hur omfattningen av åliggandena skall beräknas. Enligt propositionen är kyrkomusikerförordningens regler stela, detaljerade och komplicerade samt starkt föråldrade.

En översyn av organisationen av kyrkomusikernas verksamhet har gjorts av kyrkomusikerutredningen. Förslagen i propositionen bygger på de förslag som utredningen lagt fram i betänkandet (SOU 1985:55) *Musiken i svenska kyrkan* och de synpunkter som kommit fram vid remissbehandlingen av betänkandet.

De allmänna principerna för den i propositionen föreslagna nya lagstiftningen för den svenska kyrkans kyrkomusikaliska verksamhet presenteras på följande sätt.

De senaste årens kyrkliga reformarbete har präglats av en strävan att ge svenska kyrkan en större inomkyrklig frihet att själv besluta om resursanvändning och resursfördelning. Reformarbetet har också präglats av en medveten strävan att decentralisera viktiga delar av förvaltningen och att minska det statliga inflytandet på olika områden. Denna strävan följs upp på det kyrkomusikaliska området genom att den statliga detaljregleringen av kyrkomusikertjänsterna avskaffas och tjänsterna föreslås bli rent kyrkokommunalt reglerade.

En annan viktig utgångspunkt för regeringens förslag är församlingarnas behov av kyrkomusikaliska insatser och önskvärdheten av att upprätthålla en god kyrkomusikalisk standard. Syftet med den föreslagna regleringen är att säkerställa en hög och så långt möjligt likvärdig nivå på kyrkomusiken.

Föredragande statsrådet – dåvarande civilministern – framhåller dock att även samhällets intresse av ett rikt förgrenat och differentierat musikkliv måste beaktas vid en reform av den kyrkomusikaliska organisationen. Den kyrkomusikaliska verksamhet som bedrivs i svenska kyrkans och andra trossamfunds regi utgör en tillgång som måste tas till vara. För att kvaliteten i den kyrkomusikaliska verksamheten skall garanteras även i framtiden bör därför ett visst statligt inflytande finnas kvar.

I det följande tar utskottet först upp förslag om avslag på propositionen och därefter de avsnitt i regeringsförslaget där ändringsförslag aktualiserats genom motioner.

I motion Kr26 (c) som väckts i anslutning till att regeringsförslaget förelades riksdagen våren 1988 yrkas dels avslag på propositionen, dels att riksdagen skall begära att frågan om kyrkomusikens framtida organisation skall föreläggas kyrkomötet för hörande. Motionärerna anser att det är mycket angeläget att eventuella reformer på detta område inte äventyrar den goda kvaliteten i den kyrkomusikaliska verksamheten. De anför att det är oroande att regeringen lägger fram ett förslag som på det mycket centrala avsnittet om kommunalisering av kyrkomusikertjänsterna möter ett betydande motstånd från huvuddelen av stiftens och den närmast berörda personalorganisationen.

Frågan om kyrkomusikertjänsterna skall vara statligt eller kommunalt reglerade behandlades av kyrkomötet år 1987. Med anledning av ett motionsförslag som syftade till att kyrkomötet skulle uttala sig för en fortsatt statlig reglering av ifrågakvarande tjänster erinrade kyrkomötets utbildningsutskott i sitt betänkande KUb 1987:1 om att kyrkomusikerutredningens betänkande varit föremål för remissbehandling. Kyrkomötets utbildningsutskott konstaterade att alla berörda kyrkliga organ haft möjlighet att avge sina synpunkter på utredningens förslag. Utskottet avstyrkte motionen som avslogs av kyrkomötet. Vid kyrkomötet år 1988 förelåg inte något motsvarande yrkande. Frågan om kyrkomusikertjänsterna skall vara statligt eller kommunalt reglerade aktualiserades alltså inte.

Enligt 2 § i lagförslaget är det pastoraten och icke som för närvarande församlingarna som skall utgöra kyrkomusikerdistrikt. Utgångspunkten för den föreslagna förändringen är att organisationen skall kunna anpassas till de lokala behoven och en lämplig fördelning av arbetsuppgifterna kunna göras när det finns flera kyrkomusiker. I propositionen uttalas att det också måste finnas sådana administrativa resurser att en effektiv och smidig handläggning av kyrkomusikerärenden kan uppnås. Samtidigt måste kyrkomusikerna ha kvar en nära anknytning till församlingarna. Vid en övergång till pastoratet som grund för den kyrkomusikaliska verksamheten kommer antalet organisatoriska enheter att minska från ungefär 2 500 till ungefär 1 100. Förutsättningarna för en ändamålsenlig och flexibel organisation skulle därigenom förbättras avsevärt. Vidare framhåller civilministern att om en hög kyrkomusikalisk standard skall kunna upprätthållas och utvecklas är det viktigt att man kan inrätta tjänster med ett så stort kyrkomusikaliskt innehåll som möjligt. Han gör den bedömningen att med pastoratet som enhet breddas underlaget för de kyrkomusikaliska uppgifterna. Han betonar dock att en övergång till pastoratet som enhet för den kyrkomusikaliska verksamheten inte innebär att pastoratet ersätter församlingen som kyrkomusikerdistrikt i den nuvarande meningen. Det är i stället fråga om att med pastoratet som enhet bygga upp en flexibel kyrkomusikerorganisation som skall tillgodose församlingarnas behov. Med hänsyn bl.a. till denna strävan att åstadkomma en så flexibel kyrkomusikerorganisation som möjligt framstår det enligt propositionen som naturligt att staten i framtiden inte reglerar kyrkomusikertjänsterna mer än som behövs för att säkerställa verksamheten och dess

kvalitet. I detta sammanhang anför civilministern att om den statliga detaljregleringen av kyrkomusikerorganisationen och de kyrkomusikaliska tjänsterna slopas är det inte längre motiverat att låta tjänsterna vara s.k. statligt reglerade anställningar. Han förordar därför att tjänsterna skall bli kyrkokommunala och att avlöningsförmånerna inte längre skall fastställas under medverkan av regeringen eller någon myndighet som regeringen bestämmer. Detta innebär att pastoraten som arbetsgivare får ett ökat självbestämmande och att förutsättningar skapas för ett ökat medinflytande för kyrkomusikerna som arbetstagare.

Utskottet anser att de skäl som anges i propositionen för att pastoraten skall utgöra grunden för indelningen i kyrkomusikerdistrikt liksom för att den statliga detaljregleringen av kyrkomusikertjänsterna skall slopas är välgrundade. På grund av vad som anförts avstyrker utskottet motion Kr26.

Obligatoriska kyrkomusikaliska uppgifter

I 3 § lagförslaget anges i fyra punkter vilken kyrkomusikalisk verksamhet som obligatoriskt skall förekomma i varje pastorat. Det är minimikrav för den kyrkomusikaliska verksamheten i församlingarna som pastoraten måste uppfylla.

Bestämmelserna är avsedda att ersätta de detaljerade föreskrifterna i den nuvarande kyrkomusikerförordningen om kyrkomusikernas tjänsteåligganden som i dag reglerar den kyrkokommunala verksamheten i församlingarna. Enligt lagrummet skall i den kyrkomusikaliska verksamheten ingå bl.a.:

- orgelspel vid gudstjänster och övriga kyrkliga handlingar enligt den ordning som gäller för svenska kyrkan,
- främjande av kyrkosången,
- fri musikundervisning med inriktning på kyrkans musikverksamhet samt
- vård av de orglar som finns hos församlingarna.

Syftet med att i lag ange de obligatoriska kyrkomusikaliska uppgifterna är enligt propositionen att skapa garantier för att verksamheten i varje pastorat håller en godtagbar bredd. Civilministern framhåller dock att när man skall bestämma pastoratens ansvar bör utgångspunkten vara de obligatoriska inslag i den kyrkomusikaliska verksamheten som i dag förekommer i församlingarna.

I specialmotiveringen till lagförslaget erinras om att dessa obligatoriska kyrkomusikaliska uppgifter har sina motsvarigheter i vissa bestämmelser i kyrkomusikerförordningen. I förordningen är de dock knutna till olika kyrkomusikertjänster som tjänsteåligganden för innehavaren. Den nya lagen återspeglar ett helt annat synsätt. Tanken är att pastoraten skall ha ett betydande utrymme för att bygga upp den kyrkomusikerorganisation som bäst passar församlingarnas behov och därvid göra en lämplig fördelning av arbetsuppgifterna mellan kyrkomusikerna i de fall där det finns flera.

Hur de obligatoriska kyrkomusikaliska uppgifterna skall tillgodoses skall framgå av det reglemente som enligt 13 § skall fastställas av pastoraten. I reglementet skall klargöras arbets- och ansvarsfördelningen mellan kyrkomusikerna.

I två motioner – Kr27 (fp) och Kr28 (m) – föreslås vissa tillägg och

preciseringar till lagförslaget. Dessa syftar till att öka pastoratens ansvar.

Gemensamt för de båda motionerna är kravet på att *körverksamheten* skall ingå i de obligatoriska kyrkomusikaliska inslagen.

I den först nämnda motionen, Kr27, föreslås ett tillägg till föreskriften om främjande av kyrkosången. Enligt detta tillägg skall även körverksamhet där sådan kan ordnas och undervisning av konfirmander i kyrkans musik m.m. ingå i den obligatoriska kyrkomusikaliska verksamheten.

Enligt motion Kr28 bör det åtminstone i varje pastorat finnas underlag för en kör. Motionärerna föreslår därför att 3 § kompletteras med en föreskrift om att ledande av kyrkokör skall ingå i den kyrkomusikaliska verksamheten.

Förslaget om främjande av kyrkosången innebär enligt propositionen följande (s. 16).

Att ställa upp ett krav på pastoraten att se till att det i varje församling eller pastorat skall finnas minst en kyrkokör kan emellertid vålla problem. Det gäller framför allt i mindre glesbygdspastorat. Att samla och öva en kyrkokör kan vara en i det närmaste omöjlig uppgift i pastorat där befolkningsunderlaget är litet och de geografiska avstånden stora. Det kan också vara svårt att finna en klar definition av begreppet kyrkokör. Med hänsyn till dessa förhållanden anser jag inte att det är rimligt att ställa ett sådant uttryckligt krav på pastoraten. Enligt min mening är det emellertid angeläget att kyrkomusiken vid gudstjänsterna inte begränsas till församlingssång och orgelmusik. Även annan kyrkomusik, främst körsång, bör förekomma så långt det är möjligt.

En framkomlig väg att åstadkomma en bred kyrkomusikalisk verksamhet vid gudstjänster m.m. är enligt min mening att ålägga pastoraten att främja intresset för kyrkosången i församlingarna. Detta knyter an till den ordning som i dag gäller för kyrkomusikerna. Främjandet av intresset för kyrkosången sker normalt genom att församlingssången leds på ett kvalificerat sätt samt genom att en kyrkomusiker övar och leder en eller flera kyrkokörer. Det kan emellertid ske även på annat sätt.

Utskottet vill understryka att – som även anförs i propositionen – den körverksamhet som förekommer i församlingarna är av stor betydelse för såväl gudstjänstlivet som församlingens liv i övrigt. Därtill kommer att verksamheten likaväl som den konsertverksamhet som förekommer i kyrkan ofta berikar det lokala musiklivet. Det är önskvärt att körverksamheten som är en stor folkrörelse kan upprätthållas även i framtiden. I vissa pastorat torde det finnas utrymme för att utveckla den ytterligare. I de flesta pastorat bör det kunna finnas underlag för en kyrkokör.

Utskottet anser således liksom civilministern att det tillhör kyrkomusikernas åligganden att öva och leda kyrkokören där sådan kan organiseras. Med hänvisning till det anförda finner utskottet att de här aktuella motionsförslagen i huvudsak är tillgodosedda (Kr27 yrkande 1 delvis och Kr28 yrkande 1 delvis).

Enligt propositionen innefattar bestämmelsen om främjande av kyrkosången även åliggande att undervisa konfirmander i psalmsång, en uppgift som enligt kyrkomusikerförordningen kyrkomusikerna har i dag. I motion Kr27 påpekas att kyrkomusikernas konfirmandundervisning inte inskränker sig till

undervisning enbart i psalmsång utan omfattar även annan kyrkomusik. Motionärerna föreslår därför – som delvis framgår av redovisningen i det föregående – ett tillägg till den föreslagna lagtexten om främjande av kyrkosången av innebörd att detta skall ske genom undervisning av konfirmander i kyrkans musik.

Med anledning av motionsförslaget vill utskottet hänvisa till den allmänna utgångspunkten för regleringen av den kyrkomusikaliska verksamheten, nämligen att det endast är minimikraven på denna verksamhet som anges i lagen. Därutöver skall pastorn själva få besluta om vilken kyrkomusikalisk verksamhet utöver den i lagen angivna som skall bedrivas. Utgångspunkten när det gäller att bestämma pastoratets ansvar bör enligt propositionen vara de obligatoriska inslag i den kyrkomusikaliska verksamheten som i dag förekommer i församlingarna. Utskottet anser sig därför kunna utgå från att undervisningen för konfirmander i kyrkans musik även i fortsättningen kommer att omfatta andra kyrkomusikaliska moment än psalmsång. Med hänvisning till det anförda anser utskottet att den föreslagna lagtexten bör godtas. Syftet med motionsyrkandet är tillgodosett (motion Kr27 yrkande 1 delvis).

I motion Kr27 framhålls att *församlingssången* är en av de viktigaste och för den gudstjänstfirande församlingen mest engagerande delarna av gudstjänsten. Motionärerna föreslår därför att 3 § skall kompletteras med en föreskrift om att i den kyrkomusikaliska verksamheten ingår ansvar för ledning av församlingssången (yrkande 1 delvis).

I propositionen erinras om att till de nuvarande obligatoriska uppgifterna hör först och främst att vid gudstjänster och kyrkliga handlingar leda församlingssången och att utföra orgelmusik på det sätt som förutsatts i kyrkohandboken och mässboken. Dessa uppgifter skall även framgent vara ett obligatoriskt inslag i den kyrkomusikaliska verksamheten.

Det förekommer dock enligt propositionen att en del av församlingssången leds av andra än kyrkomusikern. Civilministern anser därför att regleringen bör kunna begränsas till spel på orgel vid gudstjänster och kyrkliga handlingar. Utskottet vill understryka att intresset för kyrkosången i första hand upprätthålls genom att kyrkomusikern ansvarar för att församlingssången leds på ett kvalificerat sätt.

En utgångspunkt för regleringen är som utskottet ovan anför att pastorn själva bör besluta om omfattningen av den obligatoriska verksamheten med hänsyn till de behov som finns. Med hänsyn härtill kan utskottet ansluta sig till föredragande statsrådets uppfattning att regleringen bör kunna begränsas till spel på orgel vid gudstjänster och kyrkliga handlingar. Utskottet avstyrker alltså motion Kr27 i här aktuell del (yrkande 1 delvis).

I kyrkomusikernas älgganden ingår för närvarande s.k. *fri musikundervisning*. Denna musikundervisning skall enligt propositionen även framöver ingå i den kyrkomusikaliska verksamheten med den inskränkningen att den skall vara inriktad på kyrkans verksamhet. Civilministern erinrar om att, sedan den fria musikundervisningen infördes, den kommunala musikundervisningen har vuxit fram som ett alternativ och anför vidare följande (s. 18).

Den fria musikundervisningen är fortfarande en värdefull tillgång i landets musikliv samtidigt som den behövs för kyrkans egen verksamhet. Därför bör den, som utredningen också har föreslagit, finnas kvar i framtidens kyrkomusikaliska verksamhet. Liksom nu bör den fria musikundervisningen skötas av organister och kantorer med kvalificerad utbildning. Med hänsyn till framväxten av den kommunala musikundervisningen bör i enlighet med utredningens förslag pastoratens ansvar begränsas till musikundervisning med kyrklig inriktning. Ett åläggande för pastoraten att meddela sådan undervisning bör gälla endast för dem som är medlemmar i en församling inom pastoratet.

Eftersom det är kyrkans och församlingarnas behov som i första hand skall tillgodoses, bör den närmare omfattningen och uppläggningsen av den fria musikundervisningen bestämmas av pastoratet.

I motion Kr28 (m) kritiserar den i propositionen föreslagna omfattningen av den fria musikverksamheten. Motionärerna hävdar att det i många landsbygdsförsamlingar ofta inte finns någon musikundervisning att tillgå. De anför vidare att någon strikt gräns mellan kyrklig och världslig musikverksamhet eller musik inte heller går att dra.

Utskottet anser – i likhet med vad som anförts i propositionen – att den närmare omfattningen och uppläggningsen av den fria musikundervisningen bör bestämmas av pastoratet. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet förslaget i motion Kr28 om att den fria musikundervisningen inte endast skall inriktas på kyrkans musikverksamhet (yrkande 1 delvis).

Ansvar för *orgelvården* ligger i dag obligatoriskt hos kyrkomusikerna. Med hänvisning till orgelverkens och orgelmusikens grundläggande betydelse för gudstjänst- och församlingarnas liv anser civilministern att pastoraten uttryckligen bör åläggas att svara för vården av de orglar som finns hos församlingarna i pastoratet. Han understryker att det är viktigt att orgelvården anförtros kyrkomusiker med en kvalificerad utbildning. I kyrkomusikerutbildningen ingår också som ett särskilt moment orgelvård.

Enligt motion Kr27 (fp) bör pastoratens ansvar omfatta även övriga musikinstrument som finns hos församlingarna.

De musikinstrument – flygel, cembalo m.fl. – som kan finnas hos församlingarna representerar ofta stora värden. Det ligger därför i församlingarnas eget intresse att noga vårda dessa instrument.

Utskottet utgår från att den kyrkomusiker som ansvarar för orgelvården även ser till att de andra instrument som finns hos församlingarna får nödvändig skötsel och vård. Lagtexten behöver därför inte omformuleras. Motion Kr27 i denna del avstyrks alltså (yrkande 1 delvis).

Utskottet förutsätter att de uttalanden om omfattningen av de obligatoriska kyrkomusikaliska uppgifterna som utskottet gjort i det föregående kommer att beaktas då reglementen för den kyrkomusikaliska verksamheten fastställs.

Tjänsteorganisationen

Förslagen i propositionen innebär att de nuvarande två kyrkomusikertjänsterna – organist- och kantorstjänsterna – skall bibehållas. Därutöver kan i en del fall med domkapitlets medgivande anlitas s.k. orgelspelare. Dessa kan ha

en högst varierande utbildningsbakgrund och kan endast förordnas om det finns särskilda skäl som t.ex. att behörig kyrkomusiker inte kan rekryteras.

För att garantera en god och så långt möjligt likvärdig kyrkomusikalisk standard skall det enligt 6 § lagförslaget finnas minst en tjänst som organist i varje pastorat. Undantag från detta krav kan dock medges av domkapitlet.

Enligt motion Kr25 (m) är detta krav heltorealistiskt. Motionären anför att ett stort antal pastorat aldrig kommer att kunna få en organisttjänst besatt med behörig innehavare. Motionären föreslår att riksdagen skall göra ett uttalande av denna innebörd (yrkande 1).

Motionärens uppfattning stöds av Musikaliska akademien som anför att förslaget i propositionen är en viktig markering men kan synas optimistisk intill önsketänkande. Akademien påpekar att om varje pastorat skall ha en organisttjänst kommer stora anspråk att ställas på utbildningen av kyrkomusiker. Vidare pekar akademien på konsekvenserna för medelstilldelningen till musikhögskolorna och för tjänsternas innehåll.

Som utskottet ovan anført får enligt 6 § lagförslaget medges undantag från det principiella kravet på inrättande av organisttjänst. För sådan dispens krävs dock att de kyrkomusikaliska uppgifterna är av liten omfattning eller att det av organisatoriska skäl inte är lämpligt att anställa en organist. Medgivandet kan också tidsbegränsas.

Syftet med den föreslagna regleringen av kyrkomusikertjänsterna är att garantera en kvalitativ minimistandard på den kyrkomusikaliska verksamheten i pastoraten. Civilministern anser att domkapitlet i normalfallet bör kunna utgå från att det nuvarande antalet inrättade organisttjänster – drygt 400 – i stort sett kan anses motsvara behovet. En minskning av antalet organisttjänster skulle strida mot syftet att säkra den höga kvalitet som i dag kännetecknar svensk kyrkomusik.

Utskottet är medvetet om att det i många fall kommer att bli svårt att besätta organisttjänster i pastoraten med behörig innehavare eftersom antalet pastorat uppgår till 1 100. Det kan därför inte uteslutas att under en lång tid framöver kravet i propositionen inte kommer att kunna uppfyllas och att domkapitlet alltså måste kunna ge ett stort antal dispenser. Utskottet anser dock – i likhet med civilministern – att det är viktigt att trygga kvaliteten i verksamheten. Utskottet ansluter sig därför till vad som anförs i propositionen. Ett uttalande från riksdagens sida i enlighet med vad som yrkas i motion Kr25 är alltså inte påkallat.

Kombinationstjänster

I 17 § lagförslaget föreskrivs att den som är anställd som kyrkomusiker i ett pastorat skall vara skyldig att fullgöra fyllnadstjänstgöring hos annan om en sådan skyldighet avtalats i samband med anställningen.

Målsättningen är enligt propositionen att öka tjänsternas kyrkomusikaliska innehåll och att skapa ett sådant underlag för kyrkomusikertjänsterna att dessa ger en tryggad sysselsättning för innehavarna. I propositionen påpekas också att pastoratet bör få anlita en behörig kyrkomusiker som är anställd hos någon annan. I detta sammanhang diskuteras olika kombinationsalternativ. Civilministern anför att det är helt givet att sådana kombinationsalternativ

som innebär att kyrkomusikertjänsten fylls ut med musikutövning eller undervisning i musik måste stå i förgrunden. Samtidigt understryker han att det i första hand måste ankomma på kyrkan att svara för innehållet i kyrkomusikertjänsten.

Möjligheten till kombinationstjänster för kyrkomusiker berörs i motion Kr25 (m). Motionären crinrar om att kyrkomusikerna på många håll utför ett arbete vid sidan av uppgiften som kyrkomusiker. Han vill att riksdagen i ett uttalande till regeringen skall ansluta sig till bedömningen i propositionen att det i första hand måste ankomma på kyrkan att svara för innehållet i kyrkomusikertjänsten.

Utskottet konstaterar att det råder allmän enighet i fråga om kyrkans ansvar för innehållet i kyrkomusikertjänsten. Enligt utskottets mening behövs därför inte något särskilt uttalande från riksdagens sida. Motion Kr25 yrkande 2 avstyrks alltså.

Vad som i övrigt anförs under detta avsnitt i propositionen bl.a. om avskaffande av skolkantorstjänster föranleder inte något särskilt uttalande eller erinran från utskottets sida.

Behörighetsvillkor

Enligt propositionsförslaget skall det – i likhet med vad som nu gäller – ställas krav på att kyrkomusiker uppfyller bestämda kompetenskrav.

Behörighetsreglerna anknyter till dagens högre och lägre kyrkomusikerutbildning. Civilministern anför också att han inte avser att förorda några genomgripande förändringar i fråga om den kyrkomusikaliska utbildningens innehåll.

Utskottet tar i det följande först upp ett förslag i motion Kr28 (m) om att för behörighet som organist och kantor skall krävas *medlemskap i svenska kyrkan*. En bestämmelse av denna innebörd bör enligt motionärerna införas i 8 och 9 §§. Därefter behandlar utskottet behörighetsvillkorens utformning i vad avser kyrkomusikerutbildningen.

I sin motivering till förslaget om medlemskap i svenska kyrkan som behörighetskrav anför motionärerna att det är självklart att den som anställs på fast tjänst som organist eller kantor i pastorat i svenska kyrkan skall vara medlem i kyrkan.

Som utskottet inledningsvis redovisat har kyrkomötet år 1988 uttalat sig för att det måste vara ett krav att den som innehar en tjänst som kyrkomusiker skall tillhöra svenska kyrkan.

Gällande bestämmelser om medlemskap i svenska kyrkan finns i religionsfrihetslagen (1951:680). Bestämmelserna innebär bl.a. att det endast är svensk medborgare eller i riket bosatt utlänning som får vara medlem i svenska kyrkan. Barn i äktenskap inträder vid födseln i svenska kyrkan, om den ene av föräldrarna tillhör kyrkan (se dock 7 § andra stycket). Detsamma gäller för barn utom äktenskap om modern tillhör kyrkan.

Inom kyrkan pågår en utredning om kyrkotillhörighet och dop i svenska kyrkan. En arbetsgrupp inom svenska kyrkans centralstyrelse som utrett denna fråga har lagt fram två diskussionsbetänkanden. Det senaste (SKU 1988:1) Vägen till kyrkan som presenterades våren 1988 är för närvarande

föremål för en omfattande remiss bl.a. till samtliga församlingar i svenska kyrkan. Arbetsgruppen kommer under våren 1989 att till centralstyrelsen lämna sitt slutbetänkande. Centralstyrelsen kommer därefter att ta ställning till utredningens slutsatser och förslag, varefter ärendet skall redovisas för 1989 års kyrkomöte.

Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbunds styrelse har i oktober 1988 utfärdat en rekommendation till kyrkokommunerna angående tillhörighet till svenska kyrkan i fråga om vissa arbetstagare i församlingarna. Förbundsstyrelsen rekommenderar att det vid antagande av befattningsbeskrivningar och vid ledigförklarande av befattningar inom den verksamhet i församlingarna som avser gudstjänstliv, undervisning, diakoni, evangelisation, barn- och ungdomsarbete – för anställningens erhållande och bibehållande – ställs som krav att befattningshavaren skall tillhöra svenska kyrkan.

I motiveringen till sitt ställningstagande anför förbundsstyrelsen bl.a. följande.

Förbundsstyrelsen har alltjämt den uppfattning som uttalas i yttrandet till civildepartementet 1986-11-14 över kyrkomusikerutredningens betänkande nämligen att det inte är önskvärt med statlig reglering av frågan.

Frågan om krav på tillhörighet till svenska kyrkan bör i stället bedömas och avgöras av den enskilde kyrkokommunale arbetsgivaren och ett krav på tillhörighet bör således ställas av kyrkokommunen vid anställningstillfället.

— — —

Krav på tillhörighet till svenska kyrkan bör främst ställas på befattningshavare som har arbetsuppgifter inom den del av församlingarnas verksamhet som består av gudstjänstliv och undervisning, diakoni, evangelisation, barn- och ungdomsarbete.

För den befattningshavare på vilka ifrågavarande krav ställts vid anställningstillfället får anses gälla att han/hon vid ett utträde ur svenska kyrkan kan anses ha brutit i lojalitet mot arbetsgivaren. Detta förhållande kan då i det enskilda fallet hävdas ha sådan betydelse för arbetsgivarens verksamhet att det kan åberopas som saklig grund för uppsägning.

Anteckning om att för befattningshavarens anställning gäller tillhörighet till svenska kyrkan bör göras i det anställningsbevis som skall tillställas arbetsgivaren. Anmärkningen kan ha följande lydelse: "Befattningshavaren skall tillhöra svenska kyrkan".

Emellertid bör det betonas att det ändå får vara den grad av störning av verksamheten som utträdet i det enskilda fallet uppfattats utgöra som är av betydelse. Det är också av vikt att understryka att lojaliteten gentemot arbetsgivaren lika kraftigt kan störas av andra förhållanden vilka inte lika lätt låter sig registreras som tillhörigheten till svenska kyrkan.

Mot ovanstående bakgrund rekommenderar förbundsstyrelsen att vid antagande av befattningsbeskrivningar och vid ledigförklarande av befattningar inom den församlingarnas verksamhet som avser gudstjänstliv, undervisning, diakoni, evangelisation, barn- och ungdomsarbete som krav för anställningens erhållande och bibehållande ställs att befattningshavaren skall tillhöra svenska kyrkan.

Utskottet konstaterar sålunda att reglerna om medlemskap övervägs inom svenska kyrkan. Med hänsyn härtill samt till den rekommendation som svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund nyligen utfärdat avstyrker utskottet att det sker en sådan författningsmässig reglering av frågan om medlemskap i svenska kyrkan som föreslås i motion Kr28 (yrkandena 4 och 5).

Behörighetskravet för tjänst som *organist* i 8 § bör enligt motion Kr27 (fp) kompletteras med ett tillägg som preciserar att högskoleexamen avlagts med 160 poäng på kyrkomusikerlinje (yrkande 1 delvis).

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) anför i sitt yttrande att "högskoleexamen på kyrkomusikerlinjen" är en väl definierad examensbenämning som anges med poängtal i det utbildningsbevis som den examinerade erhåller. Angivande av poängtalet i lagtexten är därför inte nödvändigt. Propositionens förslag till lagtext har fördelen att inte kräva någon lagändring vid en eventuell framtida ändring av utbildningstidens längd på kyrkomusikerlinjen.

Utbildningsutskottet ansluter sig i sitt yttrande till UHÄ:s bedömning och anser att det här aktuella yrkandet i motionen bör avslås.

Med hänvisning till det anförda avstyrker kulturutskottet motion Kr27 yrkande 1 i här aktuell del. Frågan om fortsatt behörighet för organister efter ikraftträdandet av de nya bestämmelserna behandlar utskottet i det följande.

I samma motion föreslås även vissa förändringar av *behörighetsvillkoren för kantorer*. Enligt lagförslaget (9 §) är den behörig som antingen avlagt organist- och kantorsexamen och som med godkänt vitsord har genomgått pedagogisk kurs för kantorer (9 § 1), eller som har avlagt högskoleexamen för musklärare med kyrkomusikaliskt tillval (9 § 2). Vidare har den som är behörig att anställas som organist även kantorsbehörighet (9 § 3).

Enligt motionärernas förslag till lydelse av 9 § 1 skulle för kantorstjänst krävas att vederbörande avlagt organist- och kantorsexamen och antingen genomgått den pedagogiska kursen för kantorer med godkänt vitsord eller avlagt musklärarexamen. Vidare föreslår motionärerna vissa mindre redaktionella ändringar i lagtexten.

Motionärerna anför som skäl för det föreslagna tillägget att det är fel att musiker med väsentligt mer omfattande musikpedagogisk utbildning än vad som ingår i kantorsutbildningen skall vara hänvisade till dispens enligt 10 § i lagförslaget.

Med anledning av motionsförslaget anför utbildningsutskottet följande.

Utskottet anser för sin del i denna fråga att lagförslagets text under 9 § 1 i propositionen är vilseledande. Den föreslagna formuleringen ger nämligen intrycket av att kursen för organist- och kantorsexamen liksom den pedagogiska kursen skulle finnas kvar som fristående kurser också i framtiden. Som framgår av vad utskottet tidigare anført ersätts dessa kurser av en *sammanhållen* kantorsutbildning. Det lämpliga i att behålla de två tidigare använda examensbenämningarna för att beteckna de examina som avslutar den sammanhållna utbildningen kan i nuvarande läge ifrågasättas. Utskottet föreslår därför att begreppet kantorsexamen införs i lagen som ett sammanfattande, lättbegripligt begrepp för de aktuella examina (organist- och kantorsexamen samt pedagogisk examen för kyrkokantorer). En sådan benämning återspeglar den föreslagna utbildningsvägen.

I framtiden kommer således inte möjligheten att finnas att delta i fristående kurs som leder till organist- och kantorsexamen. Den naturliga studiegången för en musklärare blir i stället att komplettera sin musklärarexamen med den tillvalskurs i kyrkomusik som tas upp i 9 § 2. De enda musklärare som därmed skulle riskera att bli hänvisade till dispensinstitutet

är de som redan har genomgått organist- och kantorsexamen. Dessas musikpedagogiska kompetens är tillräcklig, vilket bekräftas i UHÄ:s remissvar, men det förhållandevis lilla antal personer detta gäller bör enligt utskottets mening inte förhindra att den av utskottet föreslagna förenklingen i fråga om examensbegreppet genomförs.

Utbildningsutskottet föreslår således att det i 9 § 1 skall stadgas att den som har avlagt kantorsexamen skall vara behörig att anställas på en tjänst som kantor.

Utbildningsutskottet har enligt kulturutskottets mening angett vägande skäl för den föreslagna ändringen av lagförslaget.

Kulturutskottet tillstyrker alltså att 9 § 1 lagförslaget ändras i enlighet med innehållet i utbildningsutskottets förslag. Motion Kr27 yrkande 1 i här aktuell del avstyrks.

Hur länge den äldre studieordningen övergångsvis får tillhandahållas efter den 30 juni 1990 bör regleras av regeringen.

Utskottet anser att den som avlagt de examina och kunskapsprov som krävs enligt nu gällande bestämmelser självfallet skall vara behörig till tjänst som kantor. Motsvarande bör gälla den som avlagt de examina och kunskapsprov som enligt nu gällande bestämmelser krävs för behörighet till tjänst som organist. På grund av det anförda föreslår utskottet ett tillägg av den angivna innebörden i punkt 4 i övergångsbestämmelserna. Punkten i övrigt godtas.

Utbildningsutskottet anser att motionärernas ändringsförslag i 9 § punkterna 2 och 3 är av i huvudsak språklig karaktär. Utbildningsutskottet föreslår att de skall avstyrkas. Kulturutskottet gör ingen annan bedömning än utbildningsutskottet. Motion Kr27 yrkande 1 i här aktuell del avstyrks alltså.

Tillsättning av tjänster.

I propositionen föreslås (11 §) att tjänsten som kyrkomusiker i ett enförsamlingspastorat skall tillsättas av pastoratskyrkorådet. I flerförsamlingspastorat skall tillsättningen ske genom beslut av den tillsättningsnämnd som skall finnas för tillsättning av prästtjänster. Domkapitlet skall pröva de sökandes behörighet och yttra sig över deras kyrkomusikaliska skicklighet.

I motion Kr30 (c) avvisas förslaget att tillsättningsbeslutet skall fattas av prästtillsättningsnämnden. Motionären anför att rekryteringsförfarandet är en del av den totala personalpolitiken. Denna bör för kyrkokommunalt anställd personal utformas och genomföras på ett enhetligt sätt oavsett om den anställde är församlingsassistent, kyrkvaktmästare eller kyrkomusiker. Motionären anser att tillsättningsnämnderna lätt kan uppfattas som en administrativt ej erforderlig, oönskad och härtill helt onödig påbyggnad av den kyrkokommunala beslutsapparaten. Det bör i stället vara pastoratssamfälligheternas beslutande organ som åtnjuter förtroendet att inom ramen för utarbetade och beprövade administrativa system organisera sina beslutsfunktioner på bästa sätt.

Enligt den prästanställningslag (1988:184) som riksdagen antog i april 1988 skall inom flerförsamlingspastoraten inrättas särskilda tillsättningsnämnder

vid sidan av pastoratskyrkorådet. Till dessa nämnder utser församlingarnas kyrkoråd inom sig representanter. Syftet med denna ordning är att garantera församlingarna ett jämnt inflytande på tillsättningsbeslutet. Civilministern menar att samma synsätt kan anläggas när det gäller kyrkomusiker.

Utskottet, som delar denna uppfattning, vill också erinra om att kyrkomusikern tillsammans med prästen har ett stort ansvar inom en så vital del av församlingens liv som gudstjänsten. Enligt utskottets mening är det därför rimligt att kyrkomusikertjänster i flerförsamlingspastorat – i likhet med prästtjänsten i sådana pastorat – tillsätts av tillsättningsnämnden. Motion Kr30 avstyrks alltså.

Regleringen av kyrkomusikernas tjänsteåligganden

Närmare bestämmelser om regleringen av kyrkomusikernas tjänsteåligganden lämnas i förslaget till 13 och 14 §§ i den nya lagen. För varje pastorat skall det finnas ett reglemente för den kyrkomusikaliska verksamheten. Ett sådant reglemente skall utvisa hur de obligatoriska uppgifterna skall tillgodoses och hur de är fördelade mellan pastoratets kyrkomusiker. Reglementet skall fastställas efter yttrande av församlingarna i pastoratet och domkapitlet. Reglementet skall ha en sådan utformning att det framgår hur gudstjänstlivets behov skall tillgodoses. I propositionen förutsätts att domkapitlet och dess musiksakkunniga kan tänkas ha synpunkter på hur behovet av en betryggande orgelvård bäst kan tillgodoses i pastoratet. Föredragande statsrådet påpekar också att man även från stiftsledningens sida kan väntas komma att uppmärksamt följa utvecklingen av den kyrkomusikaliska verksamheten. Detta följer av biskopens skyldighet att visitera församlingarna och av den uppgift som stiftssamfälligheterna har föreslagits få i den nya stiftsorganisationen, nämligen främjande av församlingens utveckling i stiftet.

I motion Kr27 (fp) föreslås att det i en ny paragraf i lagen föreskrivs att det åligger domkapitlet att med viss periodicitet – t.ex. i anslutning till biskopsvisitation av församling – låta domkapitlets musiksakkunnige pröva och rapportera huruvida den kyrkomusikaliska verksamheten tillgodoser vad som anges i 3 § i lagen.

Utskottet ansluter sig till den bedömning som görs i propositionen, nämligen att det får anses ligga i stiftsledningens ansvar att noga följa den kyrkomusikaliska verksamheten i stiftet. Utskottet vill vidare peka på att syftet med den föreslagna regleringen är bl.a. att avskaffa den statliga detaljregleringen. Garantier för att verksamheten i varje pastorat håller en godtagbar bredd skapas genom att i lag ange de obligatoriska kyrkomusikaliska uppgifterna. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion Kr27 yrkande 2.

Orgelvård

Enligt 15 § lagförslaget skall den för orgelvården ansvarige till pastoratet anmäla sådana brister som han inte själv kan avhjälpa. I specialmotiveringen till den föreslagna bestämmelsen nämns att en motsvarande bestämmelse

finns i kyrkomusikerförordningen.

1988/89:KrU6

I motion Kr27 (fp) föreslås att ansvaret skall omfatta även andra musikinstrument som finns hos församlingen än orglar.

Med hänvisning till vad utskottet anfört i det föregående om bestämmelsen i 3 § om vård av orglar avstyrker utskottet motionen även i här aktuell del (yrkande 1 delvis).

Behovet av kyrkomusikalisk expertis i domkapitlen och stiftssamfälligheterna m.m.

Domkyrkoorganisten har enligt 18 § kyrkomusikerförordningen utöver sina ordinarie uppgifter även särskilda uppgifter för stiftet i dess helhet. Han skall bl.a. stå till domkapitlets förfogande som musiksakkunnig i frågor om kyrkomusikerverksamheten i stiftet. Enligt utredningsförslaget skulle de särskilda stiftsuppgifterna frikopplas från tjänsten som domkyrkoorganist. I stället skulle det hos varje stiftsstyrelse finnas en stiftsmusiker. Förslaget i propositionen innebär att domkyrkoorganisten även i fortsättningen som regel skall vara sakkunnig vid domkapitlets handläggning av kyrkomusikärenden. Lagförslagets 18 § innebär dock att domkapitlet ges möjlighet att som musiksakkunnig anlita någon annan i stiftet verksam kyrkomusiker med organistkompetens.

Förslaget i motion Kr25 (m) yrkande 3 anknyter till utredningsförslaget. Motionären anser att det finns ett stort behov av och viktiga uppgifter för en stiftsmusiker. Han vill därför att riksdagen i ett uttalande till regeringen förordar att det till varje stiftsstyrelse inrättas en tjänst som stiftsmusiker.

I propositionen erinras om att utredningens förslag om s.k. stiftsmusikertjänster grundar sig på dess bedömning att det kommer att behövas en musikkonsulentverksamhet i stiftet. Civilministern har samma uppfattning men anser i likhet med många remissinstanser att stiftssamfälligheten själv bäst kan bedöma hur den vill anordna och administrera sina insatser på det kyrkomusikaliska området. Det skall enligt propositionen även kunna förekomma att stiftsstyrelsen i stället för att anställa någon kyrkomusiker anlitar flera personer på arvodesbasis för denna verksamhet.

Utskottet har inte något att erinra emot vad som anförs i propositionen i här aktuellt avseende och tillstyrker således regeringens förslag. Någon riksdagens åtgärd med anledning av motion Kr25 yrkande 3 behövs enligt utskottets mening inte.

Enligt motion Kr28 (m) yrkande 2 bör ett kontaktorgan med uppgift att samordna kyrkomusiken och den regionala musikorganisationen inrättas. Motionärerna hävdar att det inte finns någon annan institution som har så stor musikverksamhet som svenska kyrkan. För närvarande finns dock enligt motionen inte något utbyggt kontaktnät mellan kyrkomusikerna och de regionala musikorganisationerna eller Svenska rikskonserter.

Frågan om möjligheterna till samverkan mellan kyrkans musikverksamhet och länsmusikstiftelserna berörs i propositionen. Civilministern anför att det måste vara en viktig uppgift för stiftssamfälligheten att sörja för en god kontakt mellan kyrkomusikerorganisationen och de nya regionala och centrala musikstiftelserna.

I detta sammanhang vill utskottet särskilt framhålla att musikverksamheten i kyrkorna bl.a. genom den kvalificerade konsertverksamheten utgör en värdefull tillgång för hela samhället. Detta har understrukits av utskottet i samband med det principiella ställningstagandet till frågan om hur den regionala musiken skulle organiseras (KrU 1984/85:7 s. 12). Svenska rikskonserter uttalar i sitt remissyttrande att det är viktigt att kyrkan både som samfund och lokal står öppen för ett brett utbud av musik. Ansvaret för kyrkans självklara funktion som rum för musik vilar inte endast på kyrkorådet utan även i hög grad på organisten och kantorn. Svenska rikskonserter förklarar sig vidare berett att medverka i en programgrupp för kyrkomusik.

Med hänvisning till det anförda finner utskottet att syftet med förslaget i motionen Kr28 i allt väsentligt är tillgodosett. Utskottet anser därför att det inte behövs någon riksdagens åtgärd med anledning av yrkande 2 i motion Kr28.

Utbildning av kyrkomusiker

När det gäller utbildningen av kantorer anför civilministern i en sammanfattande bedömning följande (prop. s. 39).

Regeringen bör uppdraga åt universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) att efter samråd med skolöverstyrelsen (SÖ) undersöka möjligheterna att inom ettämneshögskolan i musik utforma sådana tillvalsmöjligheter att kantorsbehörighet kan erhållas jämsides med behörighet som ettämneshögskolan i musik.

Utbildningen och examinationen av kantorer i övrigt fordrar ytterligare överväganden. Utgångspunkten för framtiden bör vara att utbildningen av kantorer skall ske vid Sköndalsinstitutet och inom folkhögskolans ram. En förutsättning för att folkhögskolan skall kunna ta ansvar för utbildningen är att denna kan genomföras utan att skolornas frihet att självständigt utforma sin verksamhet behöver begränsas genom t.ex. centralt fastställda kursplaner.

Ingenting hindrar dock att gemensamma riktlinjer för utbildningen dras upp på frivillighetens väg i samråd med kyrkliga utbildningsorgan. En anpassning till högskoleutbildningen kan vara eftersträvarvärd men en samordning av utbildningarna svår att genomföra.

Förslagen beträffande kantorsutbildningen innebär att två utbildningsvägar skisseras i framtiden. Dels skall sammanhållen utbildning ges vid Sköndalsinstitutet och inom folkhögskolans ram, dels skall möjligheterna att utforma tillvalsmöjligheter för kantorsbehörighet på musikalärlinjen utredas. Nuvarande examinationsförfarande under överinseende av Musikaliska akademien skall behållas tills vidare. De olika sommarkurser i akademiens regi som i kombination med privata studier lett till kantorsbehörighet föreslås däremot upphöra.

Kantorsutbildningens framtida utformning tas upp i sex motioner.

Förslag om en översyn av utbildningen och examinationen av kantorer läggs fram i motionerna Kr27 (fp) och Kr25 (m). Enligt den sist nämnda motionen måste regeringens förslag preciseras så att det klart framgår att det kommer att bli en examen i framtiden, inte två som nu är fallet. Vidare bör allmän

behörighet enligt högskoleförordningen krävas för antagning till kantorsutbildningen samt en gemensam kursplan utarbetas med svenska kyrkans utbildningsnämnd som samordnare.

I motion Kr27 önskas ett uttalande från riksdagen om behovet av en översyn.

Utbildningsutskottet kommenterar motionsförslagen enligt följande.

Utskottet är väl medvetet om den principiella motsättning som råder mellan å ena sidan motiverade önskemål om styrning och reglering av kantorsutbildningens innehåll, examinationsformer, lokalisering och dimensionering och å andra sidan utbildningsanordnarnas – i första hand folkhögskolornas – frihet att självständigt utforma verksamheten. Utskottet anser sig dock ha goda skäl att tro att svårigheterna inte kommer att bli så stora i verkligheten. Enligt vad utskottet erfarit har redan ett samordningsarbete av den karaktär som efterlyses i propositionen (s. 44) inletts mellan bl.a. företrädare för utbildningsanordnarna och svenska kyrkan. Därvid har diskuterats utarbetande av gemensam kursplan enligt samma arbetsmodell som den folkhögskoleförlagda fritidsledarutbildningen, ett bibehållande av examinationen – eventuellt med annan huvudman –, allmän behörighet som krav för tillträde och lokaliseringsfrågor, allt i syfte att värna om utbildningens kvalitet. De synpunkter som framförs i motion Kr25 yrkande 4 tycks därmed i betydande utsträckning delas av samtliga berörda.

Sammanfattningsvis anser utbildningsutskottet att det inte behövs något uttalande av de slag som motionärerna begärt.

Kulturutskottet ansluter sig till utbildningsutskottets bedömning och avstyrker således motionerna Kr25 yrkande 4 delvis och Kr27 yrkande 3 delvis. Vad avser önskemålet i motion Kr25 om en precisering av regeringens förslag beträffande kantorsexamen är detta tillgodosett genom utskottets förslag om behörighetskraven för tjänst som kantor (9 § 1).

Frågan om en *ettårig kyrkomusikerutbildning för den som redan har en annan pedagogisk utbildning* bör enligt ett förslag i motion Kr27 aktualiseras inom översynen av utbildning/examination av kantorer inom folkhögskolorna.

Med anledning av detta förslag gör utbildningsutskottet följande bedömning.

Utskottet har inget att invända mot att berörda folkhögskolor prövar möjligheterna att förkorta den sammanhållna kantorsutbildningen för de studerande som redan har pedagogisk utbildning. Utskottet vill dock peka på att skälen för att avskaffa sommarkursverksamheten är att höja den kyrkomusikaliska kompetensen samtidigt som de musikpedagogiska inslagen integreras i utbildningen. Det avgörande för en bedömning av i vilken grad kyrkomusikerutbildningen kan avkortas blir därför i vilken utsträckning olika typer av lärarutbildningar ger relevant pedagogisk kompetens. Enligt utskottets bedömning torde behovet av förkortade studier inte vara så omfattande att ett särskilt uttalande från riksdagen är motiverat.

Utskottet som avstyrker motionsyrkandet pekar samtidigt på möjligheten för dem som har tillräcklig musikpedagogisk kompetens att komplettera med den tillvalskurs i kyrkomusik som enligt propositionen skall utarbetas inom musiklärarlinjen. Med hänvisning till utbildningsutskottets ställningstagande avstyrker kulturutskottet motion Kr27 yrkande 4.

Frågor som rör *dimensionering och lokalisering* av kantorsutbildningen tas upp i motionerna Kr25 (m) och Kr29 (s) samt i de två under allmänna motionstiden 1988 väckta motionerna Ub327 (c) och Ub599 (fp).

Enligt motion Kr25 bör riksdagen ge regeringen till känna att kantorsutbildningen av kvalitets skull måste begränsas till de institutioner som föreslogs av kyrkomusikerutredningen, dvs. Sköndalsinstitutet och de fyra folkhögskolorna i Oskarshamn, Ransäter, Mellansel och Hjo. I motion Ub327 föreslås att Vadstena folkhögskola bör få examinationsrätt vad gäller kantorsutbildning, medan hemställan i motion Ub599 gäller att den av utredningen föreslagna kyrkomusikerutbildningen snarast skall inrättas bl.a. vid högskolan i Luleå, dvs. i Piteå. I motion Kr29 pekas på de resurser som finns vid Framnäs folkhögskola och den stora betydelse för rekryteringen till såväl kyrkomusikertjänster som till den högre kyrkomusikerutbildningen i Norrland en lokalisering av kantorsutbildningen till denna folkhögskola skulle ha.

I propositionen läggs det inte fram några konkreta förslag när det gäller dimensionering och lokalisering av den sammanhållna kantorsutbildningen. De beräkningar som gjordes av utredningen Musiken i svenska kyrkan (SOU 1985:55) om ett framtida årligt behov av 85–95 examinerade anses vara behäftade med stor osäkerhet. Civilministern konstaterar att det i dag råder brist på kyrkomusiker, men att någon säker bild av det framtida behovet inte kan erhållas förrän den nya kyrkomusikerorganisationen i pastoraten fått sin form. Vidare erinras om att kantorsutbildning bedrivits i Vadstena sedan åtskilliga år, att resurser för musikundervisning finns vid ytterligare ett antal folkhögskolor samt att utökning skulle vara möjlig vid Sköndalsinstitutet. Statsrådet framhåller dock att det inte är eller bör vara möjligt för staten att föreskriva vilka folkhögskolor som skall bedriva kantorsutbildning. I princip kan utbildningen anordnas på alla de folkhögskolor där ekonomiska resurser finns och kompetenta lärarkrafter kan rekryteras.

SÖ påpekar i sitt remissvar att man saknar resurser för att analysera behovet av kantorer och möjlighet att fastställa optimal volym för utbildningen. Det påpekas också att det inte är möjligt för SÖ att föreskriva viss dimensionering av utbildningen inom folkhögskolorna. Då utbildningen är särskilt kompetenskrävande anser Musikaliska akademien i sitt remissvar att det måste finnas någon form av styrning när det gäller vilka skolor som skall få erbjuda kantorsutbildning.

UHÄ för fram samma synpunkter på effekten av en lokalisering av den lägre kyrkomusikerutbildningen till övre Norrland som anförs i motion Kr29.

Utbildningsutskottet anför i detta sammanhang följande.

Utskottet delar statsrådets bedömning att det framtida behovet av kantorer är svårt att överblicka innan den nya organisationen trätt i kraft. Utskottet vill dock peka på att det bortfall av examinerade kyrkokantorer som blir ett resultat av sommarkursernas avskaffande (ca 40 per år enligt SOU 1988:55) rimligtvis bör kompenseras genom en utökning av den sammanhållna utbildningen. Därvid bör de resurser som sommarkurserna för närvarande erhåller i bidrag från kyrkofonden i första hand komma i fråga. Enligt utskottets bedömning torde dock resursbehovet för varje studerande vara

större i den sammanhållna utbildningen, varför ytterligare resurstillskott erfordras även vid oförändrad volym. Mot bakgrund av de ovan förda resonemangen om folkhögskolans frihet anser utskottet att det inte finns anledning för riksdagen att uttala sig om var en eventuell utökning av den sammanhållna kyrkomusikerutbildningen skall ske. Denna fråga bör prövas av bidragsbeviljande instans mot bakgrund av i första hand den kompetens som kan erbjudas. Motionerna Ub327, Ub599, Kr25 yrkande 4 delvis och Kr29 bör därför avslås av riksdagen.

Kulturutskottet ansluter sig till den av utbildningsutskottet gjorda bedömningen. Utskottet vill dock framhålla att denna utbildning är mycket resurskrävande och att därför endast ett begränsat antal folkhögskolor torde kunna ge denna utbildning. De angivna motionerna avstyrks därför.

Frågor som rör *det framtida statliga stödet* till kantorsutbildningen behandlas i motionerna Kr25 och Kr28.

I motion Kr25 (m) yrkande 5 efterlyses en större precisering av bidraget ur kyrkofonden så att utbildningsanordnare skall veta vilka summor man kan räkna med. Vidare påpekas att de statsbidrag som utgår till driftkostnader vid folkhögskolorna inte alls räcker för att täcka kostnaderna för undervisning och instrument. I motion Kr28 (m) yrkande 3 sägs att översynen av den kyrkomusikaliska utbildningen bör utgå från förutsättningen att olika utbildningsanstalter bör behandlas på likvärdigt sätt vad gäller statligt stöd och att stödet till Sköndalsinstitutet bör beaktas särskilt.

I propositionen preciseras inte närmare det framtida statliga stödet till kantorsutbildningarna. Civilministern pekar på att bidragen ur kyrkofonden till utbildning av kyrkomusiker budgetåret 1987/88 uppgick till sammanlagt 1 392 500 kr. och att de bidrag som i en framtid inte behövs för t.ex. sommarkurser eller nuvarande examinationsförfarande kan omdisponeras (s. 46).

SÖ framhåller att en precisering av det statliga stödets omfattning vore önskvärd för folkhögskolorna. Vidare påpekar SÖ att det inom nuvarande ramar inte är möjligt att öka resurstilldelningen till någon folkhögskola vare sig av kvalitetsskäl eller för att öka dimensioneringen. Den ram för särskilda musikresurser som fördelas av SÖ och som skall motsvara ett tilläggsbidrag om 50 % av grundbidraget per elevvecka räcker i praktiken endast till att täcka mellan 20 och 70 % av det belopp som de aktuella folkhögskolorna teoretiskt skulle ha som särskild musikresurs, dvs. tilläggsbidraget motsvarar för närvarande endast 10–35 % av grundbidraget. SÖ finner det angeläget att den finansiering ur kyrkofonden som antyds i propositionen kommer till stånd.

Utbildningsutskottet hänvisar i sitt yttrande till det resonemang som utskottet fört i fråga om dimensionering och lokalisering av kantorsutbildningen. I detta sammanhang berördes även frågan om det statliga stödet till den sammanhållna kantorsutbildningen. Utbildningsutskottet som hänvisar till sina resonemang om omfördelning och eventuell ökning av bidragen, anför att det av olika skäl inte är vare sig önskvärt eller möjligt för riksdagen att fastlägga någon enhetlig princip för det statliga stödet till olika utbildningsanordnare. Enligt utbildningsutskottets mening bör därför motionerna Kr25 yrkande 5 och Kr28 yrkande 3 avstyrkas.

Kulturutskottet delar utbildningsutskottets uppfattning och avstyrker således de här aktuella motionsyrkandena.

Med anledning av vad som anförs i motion Kr25 om kyrkofonden vill utskottet erinra om att i proposition 1987/88:31 om ny organisation på lokal- och stiftsplanet i svenska kyrkan, m.m. uttalas att de olika regeringsbesluten om anslag ur kyrkofonden bör ersättas av ett enda beslut i vilket regeringen fastställer budget för kyrkofonden (s. 154, se även s. 203 och 8 § kyrkofondslagen). Regeringen har i november 1988 fastställt budget för kyrkofonden för år 1989. Regeringsbeslutet innebär bl.a. att kyrkofondens styrelse får besluta om olika anslag ur kyrkofonden. I fortsättningen kommer alltså kyrkofondens styrelse att besluta om anslagen för den verksamhet som bedrivs av svenska kyrkans stiftelse för rikskyrklig verksamhet. I denna verksamhet ingår utbildning av kyrkomusiker, bl.a. kantorsutbildning.

Utbildning av organister

Enligt propositionen bör UHÄ ges i uppdrag att i samråd med bl.a. SÖ se över inriktning och uppläggning av högskoleutbildningen av organister inom den nuvarande kyrkomusikerlinjen om 160 poäng. Syftet med översynen bör vara att inom den nuvarande utbildningstiden och med bibehållen musikalisk standard ge en pedagogisk förberedelse för fyllnadstjänst såväl i det allmänna skolväsendet som i den kommunala musikskolan.

I motion Kr27 (fp) anförs att riksdagen bör uttala sig för denna översyn.

Kulturutskottet delar utbildningsutskottets uppfattning att något särskilt uttalande inte behöver göras av riksdagen i denna fråga. Motion Kr27 yrkande 3 delvis avstyrks alltså.

Övrig kyrkomusikalisk utbildning

Utbildningsutskottet har ingen erinran mot vad som i propositionen anförs om att kyrkans egna organ bör ha ansvaret för övrig kyrkomusikalisk utbildning. Kulturutskottet har ingen annan mening än utbildningsutskottet i frågan.

Ikraftträdande

I propositionen föreslås att lagen om musiken i svenska kyrkan skall träda i kraft den 1 januari 1990. Enligt SÖ har de problem som uppstår vid avvecklingen av skolkantorstjänsterna underskattats i propositionen. SÖ anser att avvecklingen av skolkantorstjänsterna måste göras i samband med planeringen inför ett nytt läsår, dvs. antingen den 1 juli 1989 eller den 1 juli 1990.

Utbildningsutskottet delar SÖ:s bedömning att det vore olyckligt om avvecklingen av skolkantorstjänsterna inte skulle kunna samordnas med det sedvanliga planeringsarbetet i skolorna. Då skolkantorstjänsternas avveckling sammanhänger med den totala tjänsteorganisationen för kyrkomusiker föreslår utskottet att kulturutskottet skall överväga att senarelägga lagens ikraftträdande till den 1 juli 1990.

Med hänsyn till vad utbildningsutskottet anfört bör enligt kulturutskottets

mening den föreslagna lagen träda i kraft den 1 juli 1990.

1988/89:KrU6

Detta förslag föranleder även en ändring av punkt 6 i övergångsbestämmelserna.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *frågan om avslag på proposition 1987/88:144 i vad avser lagförslaget*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Kr26,

2. beträffande *främjande av kyrkosången m.m.*

att riksdagen med bifall till propositionen samt med anledning av motionerna 1987/88:Kr27 yrkande 1 och 1987/88:Kr28 yrkande 1, båda motionerna i motsvarande del godkänner vad utskottet anfört,

3. beträffande *ansvar för ledningen av församlingssången*

att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motion 1987/88:Kr27 yrkande 1 i motsvarande del godkänner vad utskottet anfört,

4. beträffande *fri musikundervisning*

att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motion 1987/88:Kr28 yrkande 1 i motsvarande del godkänner vad utskottet anfört,

5. beträffande *vård av orglar och andra musikinstrument*

att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motion 1987/88:Kr27 yrkande 1 i motsvarande del godkänner vad utskottet anfört,

6. beträffande *den kyrkomusikaliska verksamheten*

att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om kyrkomusiken i svenska kyrkan såvitt avser 3 §,

7. beträffande *tjänsteorganisationen*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Kr25 yrkande 1,

8. beträffande *kombinationstjänster*

att riksdagen *dels* med bifall till propositionen och med anledning av motion 1987/88:Kr25 yrkande 2 godkänner vad utskottet anfört, *dels* antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om kyrkomusiken i svenska kyrkan såvitt avser 17 §,

9. beträffande *medlemskap i svenska kyrkan som behörighetskrav*

att riksdagen med anledning av propositionen och med avslag på motion 1987/88:Kr28 yrkandena 4 och 5 godkänner vad utskottet anfört,

10. beträffande *behörighetsvillkor i övrigt för organisttjänst*

att riksdagen *dels* med bifall till propositionen och med avslag på motion 1987/88:Kr27 yrkande 1 i motsvarande del godkänner vad utskottet anfört, *dels* antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om kyrkomusiken i svenska kyrkan såvitt avser 8 §,

11. beträffande *behörighetsvillkor i övrigt för kantorstjänst*

att riksdagen *dels* med anledning av propositionen och med avslag på motion 1987/88:Kr27 yrkande 1 i motsvarande del godkänner vad

utskottet anfört, *dels* antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om kyrkomusiken i svenska kyrkan såvitt avser 9 § med den ändringen att paragrafen erhåller i bilaga 2 som *Utskottets förslag* betecknade lydelse,

12. beträffande *tillsättning av tjänster*

att riksdagen med avslag på motion 1987/88:Kr30 antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om kyrkomusiken i svenska kyrkan såvitt avser 11 §,

13. beträffande *prövning och rapportering av kyrkomusikalisk verksamhet*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Kr27 yrkande 2,

14. beträffande *viss anmälningsskyldighet*

att riksdagen med avslag på motion 1987/88:Kr27 yrkande 1 i motsvarande del antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om kyrkomusiken i svenska kyrkan såvitt avser 15 §,

15. beträffande *stiftsmusikertjänster*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Kr25 yrkande 3,

16. beträffande *kontaktorgan mellan de regionala musikorganisationerna och den kyrkomusikaliska verksamheten*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Kr28 yrkande 2,

17. beträffande *förslag till lag om kyrkomusiken i svenska kyrkan*

att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om kyrkomusiken i svenska kyrkan i den mån förslaget inte omfattas av vad utskottet hemställt ovan med den ändringen att ikraftträdandebestämmelsen samt 4. och 6. övergångsbestämmelserna erhåller i bilaga 2 som *Utskottets förslag* betecknade lydelse,

18. beträffande *översyn av utbildningen och examinationen av kantorer*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Kr25 yrkande 4 och 1987/88:Kr27 yrkande 3, båda motionerna i motsvarande del,

19. beträffande *en ettårig kyrkomusikerutbildning*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Kr27 yrkande 4,

20. beträffande *dimensionering och lokalisering av kantorsutbildningen*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Kr25 yrkande 4 i motsvarande del, 1987/88:Kr29, 1987/88:Ub327 och 1987/88:Ub599,

21. beträffande *det framtida statliga stödet till kantorsutbildningen*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Kr25 yrkande 5 och 1987/88:Kr28 yrkande 3,

22. beträffande *översyn av organistutbildningen*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Kr27 yrkande 3 i motsvarande del,

23. beträffande *utbildning av kyrkomusiker*

att riksdagen lämnar utan erinran vad som i propositionen anförts om utbildning av kyrkomusiker (avsnitt 2.11) i den mån frågan inte behandlats under tidigare moment.

På kulturutskottets vägnar

Ingrid Sundberg

Närvarande: Ingrid Sundberg (m), Maj-Lis Löow (s), Maja Bäckström (s), Berit Oscarsson (s), Jan-Erik Wikström (fp), Jan Hyttring (c), Anders Nilsson (s), Lars Ahlmark (m), Sylvia Pettersson (s), Erkki Tammenoksa (s), Leo Persson (s), Margareta Fogelberg (fp), Stina Gustavsson (c), Alexander Chrisopoulos (vpk), Kaj Nilsson (mp), Ingegerd Sahlström (s) och Göran Åstrand (m).

Reservationer

1. Frågan om avslag på proposition 1987/88:144 i vad avser lagförslaget (mom. 1)

Jan Hyttring och Stina Gustavsson (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar med "Utskottet anser" och slutar med "motion Kr26" bort ha följande lydelse:

Förslaget i propositionen innebär en förändring på ett för den svenska kyrkans verksamhet centralt område. Det är viktigt att den höga standard som kännetecknar det kyrkliga musikalivet i dag kan bibehållas.

Regeringsförslaget har främst i vad gäller en kommunalisering av kyrkomusikertjänsterna mött stark kritik från såväl kyrkliga organ som de berörda personalorganisationerna. Utskottet delar motionärernas uppfattning att förslag som på ett så genomgripande sätt berör det kyrkliga församlinglivet skall behandlas av kyrkomötet. Utskottet anser alltså att kyrkomötet först skall få tillfälle att behandla regeringsförslaget om musiken i svenska kyrkan. Utskottets ställningstagande innebär att lagförslaget skall avslås.

dels att moment 1 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

1. beträffande *frågan om avslag på proposition 1987/88:144 i vad avser lagförslaget*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Kr26 avslår det i propositionen framlagda förslaget till lag om kyrkomusiken i svenska kyrkan.

2. Det framtida statliga stödet till kantorsutbildningen (mom. 21)

Ingrid Sundberg (m), Jan-Erik Wikström (fp), Lars Ahlmark (m), Margareta Fogelberg (fp) och Göran Åstrand (m) anser

dels att den mening i utskottets yttrande som på s. 22 börjar med "Kulturutskottet delar" och slutar med "aktuella motionsyrkandena" bort ha följande lydelse:

Enligt kulturutskottets mening är det viktigt att understryka att olika

utbildningsanstalter behandlas på ett likvärdigt sätt vad gäller statligt stöd. De särskilda förutsättningar som gäller för verksamheten vid Sköndalsinstitutet bör därvid särskilt beaktas.

1988/89KrU6

dels att moment 21 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

21. beträffande *det framtida statliga stödet till kantorsutbildningen* att riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:Kr25 yrkande 5 och 1987/88:Kr28 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Särskilda yttranden

1. Frågan om avslag på proposition 1987/88:144 i vad avser lagförslaget (mom. 1)

Ingrid Sundberg (m), Jan-Erik Wikström (fp), Lars Ahlmark (m), Margareta Fogelberg (fp) och Göran Åstrand (m) anför:

Vi anser att det hade varit önskvärt att regeringen berett kyrkomötet möjlighet att yttra sig över propositionens förslag.

2. Medlemskap i svenska kyrkan som behörighetskrav (mom. 9)

Alexander Chrisopoulos (vpk) anför:

Den rekommendation till kyrkokommunerna som svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund utfärdat innebär att församlingarna kommer att ställa krav på medlemskap i svenska kyrkan då vissa tjänster skall tillsättas. Jag anser att det finns risk för att detta krav kan leda till yrkesförbud. Jag menar att det är viktigt att slå fast att kyrkokommunerna inte får fatta beslut som strider mot de övergripande principerna på arbetslivets område i vårt land. Jag förutsätter att detta påpekande beaktas vid tjänstetillsättningar.

Lag om kyrkomusiken i svenska kyrkan

Härigenom föreskrivs följande.

Lagens tillämpningsområde m. m.

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om den kyrkomusikaliska verksamheten i svenska kyrkans territoriella församlingar. Regeringen får föreskriva att lagen skall tillämpas också på icke-territoriella församlingar.

I lagen avses med

kyrkomusikalisk verksamhet musikverksamheten hos svenska kyrkans församlingar,

kyrkomusiker den som är behörig att anställas på en tjänst som kantor eller som organist.

Pastoratets ansvar

2 § Pastorten skall svara för den kyrkomusikaliska verksamheten.

3 § I den kyrkomusikaliska verksamheten ingår bl. a.

1. orgelspel vid gudstjänster och övriga kyrkliga handlingar enligt den ordning som gäller för svenska kyrkan,
2. främjande av kyrkosången,
3. fri musikundervisning med inriktning på kyrkans musikverksamhet samt
4. vård av de orglar som finns hos församlingarna.

4 § För sådan verksamhet som anges i 3 § skall pastoratet förordna en eller flera kyrkomusiker.

Domkapitlet får dock, när det finns särskilda skäl, medge att pastoratet förordnar någon annan. Medgivandet får begränsas till att gälla en viss gudstjänstlokal eller en viss kyrkomusikalisk uppgift.

Tjänsteorganisation

5 § Tjänster som kyrkomusiker i ett pastorat är tjänster som organist eller som kantor.

6 § I varje pastorat skall det finnas minst en tjänst som organist, om inte domkapitlet medger något annat.

Domkapitlet får lämna medgivande enligt första stycket, om de kyrkomusikaliska arbetsuppgifterna är av liten omfattning eller om det av organisatoriska skäl inte är lämpligt att anställa någon organist. Domkapitlet får begränsa medgivandet till att avse en viss tid.

7 § I det pastorat där stiftets domkyrka är belägen skall det finnas en tjänst som domkyrkoorganist.

Behörighet

8 § Behörig att anställas på en tjänst som organist är den som har avlagt högskoleexamen på kyrkomusikerlinjen.

9 § Behörig att anställas på en tjänst som kantor är

1. den som har avlagt organist- och kantorsexamen och som med godkänt vitsord har genomgått pedagogisk kurs för kantorer,
2. den som har avlagt högskoleexamen för musiklärare med kyrkomusikalliskt tillval samt
3. den som är behörig att anställas som organist.

1988/89:KrU6

Bilaga 1

10 § Domkapitlet kan förklara en sökande som inte uppfyller villkoren i 8 och 9 §§ behörig att anställas på en tjänst som organist eller kantor, om han med hänsyn till sin utbildning och yrkeserfarenhet är att anse som jämställd med den som uppfyller dessa villkor.

Tjänstetillsättningar

11 § Tjänster som kyrkomusiker tillsätts i ett enförsamlingspastorat av kyrkorådet och i ett flerförsamlingspastorat av den tillsättningsnämnd som anges i 7 § prästanställningslagen (1988:184).

12 § Innan en tjänst som kyrkomusiker tillsätts, skall domkapitlet pröva vilka sökande som är behöriga samt yttra sig över deras kyrkomusikaliska skicklighet.

Reglemente

13 § Församlingsdelegerade eller kyrkofullmäktige skall fastställa ett reglemente för den kyrkomusikaliska verksamheten.

Av reglementet skall framgå hur de uppgifter som anges i 3 § skall tillgodoses. Utförs sådana uppgifter av flera, skall reglementet ange hur uppgifterna är fördelade mellan dem.

14 § Innan reglementet fastställs, skall yttrande inhämtas från församlingarna i pastoratet och domkapitlet. Av domkapitlets yttrande skall särskilt framgå huruvida förslaget till reglemente står i överensstämmelse med vad som har bestämts om gudstjänster i församlingarna.

Orgelvård

15 § Den som enligt reglementet har att svara för vården av en orgel skall till pastoratet anmäla sådana brister som han inte lämpligen själv kan avhjälpa.

16 § Innan pastoratet tillåter någon annan än den som är förordnad enligt 4 § att använda en orgel, skall yttrande inhämtas från den som enligt reglementet har att svara för vården av orgeln.

Fyllnadstjänstgöring

17 § Innehavaren av en tjänst som kyrkomusiker är skyldig att fullgöra fyllnadstjänstgöring hos en annan arbetsgivare i den omfattning som följer av anställningsavtalet.

18 § Vid handläggningen av ärenden enligt denna lag får domkapitlet biträdas av en eller flera musiksakkunniga.

Behörig att vara musiksakkunnig i domkapitlet är domkyrkoorganisten eller någon annan som är behörig att anställas på en tjänst som organist.

Stiftsstyrelsen skall förordna en eller flera musiksakkunniga efter yttrande av domkapitlet.

Överklagande

19 § Domkapitlets beslut enligt denna lag får överklagas hos regeringen.

Domkapitlets beslut enligt 4 § andra stycket och 6 § andra stycket får överklagas endast av pastoratet.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1990.

2. Genom lagen upphävs lagen (1947: 275) om kyrkomusiker samt kyrkomusikerförordningen (1950: 375).

3. Om det i en lag eller någon annan författning hänvisas till en föreskrift som har ersatts genom en föreskrift i denna lag, skall i stället den nya föreskriften tillämpas.

4. Den som enligt äldre föreskrifter eller beslut är behörig till en tjänst som organist eller kyrkokantor skall anses vara behörig till motsvarande tjänst även efter ikraftträdandet av de nya föreskrifterna.

Detsamma gäller den som enligt äldre föreskrifter är behörig till en tjänst som extra kyrkokantor och som i minst fem år innehaft en tjänst som kyrkomusiker med minst 40 procent av heltidsanställning.

5. Den som vid ikraftträdandet är anställd på en kyrkomusikertjänst med fullmakt eller konstitutorial eller med förordnande för en bestämd tid som ännu löper är skyldig att utöva sin tjänst genom att utföra i huvudsak samma arbetsuppgifter som tidigare hos pastoratet.

6. För den som vid utgången av år 1989 alltjämt innehar en klockar-, organist- eller kyrkosångarbefattning, som fanns inrättad i församlingen före den 1 juli 1947, skall andra stycket 1 övergångsbestämmelserna till lagen (1947: 275) om kyrkomusiker fortfarande tillämpas, så länge innehavaren kvarstår på befattningen.

Mom. 11 i utskottets hemställan

Regeringens förslag

Utskottets förslag

9 §

Behörig att anställas på en tjänst som kantor är

1. den som har avlagt <i>organist- och kantorexamen och som med godkänt vitsord har genomgått pedagogisk kurs för kantorer,</i> 2. den som har avlagt högskoleexamen för musiklärare med kyrkomusikligt tillval samt 3. den som är behörig att anställas som organist.	1. den som har avlagt <i>kantors-examen,</i>

Mom. 23 i utskottets hemställan

Regeringens förslag

Utskottets förslag

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1990. 2. Genom lagen upphävs lagen (1947:275) om kyrkomusiker samt kyrkomusikerförordningen (1950:375). 3. Om det i en lag eller någon annan författning hänvisas till en föreskrift som har ersatts genom en föreskrift i denna lag, skall i stället den nya föreskriften tillämpas. 4.	1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1990.

Den som enligt äldre föreskrifter eller beslut är behörig till en tjänst som organist eller kyrkokantor *skall anses vara behörig till motsvarande tjänst även efter ikraftträdandet av de nya föreskrifterna.*

Detsamma gäller den som enligt äldre föreskrifter är behörig till en tjänst som extra kyrkokantor och som i minst fem år innehaft en tjänst som kyrkomusiker med minst 40 procent av heltidsanställning.

5. Den som vid ikraftträdandet är anställd på en kyrkomusikertjänst med fullmakt eller konstitutorial eller med förordnande för en bestämd tid som ännu löper är skyldig att utöva sin tjänst genom att utföra i huvudsak samma arbetsuppgifter som tidigare hos pastoratet.

4. *Den som har avlagt de examina och kunskapsprov som enligt äldre föreskrifter krävs för behörighet till en tjänst som organist eller kyrkokantor skall anses vara behörig till motsvarande tjänst även efter ikraftträdandet av de nya föreskrifterna.*

Detsamma gäller den som enligt äldre föreskrifter eller beslut är behörig till en tjänst som organist eller kyrkokantor.

Den som enligt äldre föreskrifter är behörig till en tjänst som extra kyrkokantor och som i minst fem år innehaft en tjänst som kyrkomusiker med minst 40 procent av heltidsanställning *skall anses vara behörig till tjänst som kantor.*

Regeringens förslag

6. För den som vid utgången av *år 1989* alltjämt innehar en klockar-, organist- eller kyrkosångarbefattning, som fanns inrättad i församlingen före den 1 juli 1947, skall andra stycket 1 övergångsbestämmelserna till lagen (1947:275) om kyrkomusiker fortfarande tillämpas, så länge innehavaren kvarstår på befattningen.

Utskottets förslag

6. För den som vid utgången av *juni 1990* alltjämt innehar en klockar-, organist- eller kyrkosångarbefattning, som fanns inrättad i församlingen före den 1 juli 1947, skall andra stycket 1 övergångsbestämmelserna till lagen (1947:275) om kyrkomusiker fortfarande tillämpas, så länge innehavaren kvarstår på befattningen.

1988/89:KrU6

Bilaga 2

Till kulturutskottet

Kulturutskottet har den 7 april 1988 beslutat att hos utbildningsutskottet hemställa om yttrande över proposition 1987/88:144 om musiken i svenska kyrkan samt motioner som väckts med anledning av propositionen.

Under allmänna motionstiden i år väcktes två motioner, nämligen 1987/88:Ub327 och 1987/88:Ub599, vilka remitterades till utbildningsutskottet. Båda motionerna berör kyrkomusikerutbildning, varför utbildningsutskottet har beslutat att överlämna de två motionerna till kulturutskottet för fortsatt beredning (protokoll 1988/89:3, 3 § från sammanträde 1988-10-18).

Utbildningsutskottet vill med anledning av proposition 1987/88:144, motionerna samt de remissvar som inkommit i ärendet från universitets- och högskoleämbetet (UHÄ), skolöverstyrelsen (SÖ) och Musikaliska akademien anföra följande beträffande de frågor som rör utbildningsutskottets verksamhetsområde.

Utbildning av kyrkomusiker

Föredragande statsrådet behandlar utbildningen av kyrkomusiker i avsnittet 2.11 av propositionen.

Kantorsutbildning

För den lägre kyrkomusikerutbildningen – kantorsutbildningen – skisseras två utbildningsvägar i framtiden. Dels skall sammanhållen utbildning ges vid Sköndalsinstitutet och inom folkhögskolans ram, dels skall möjligheterna att utforma tillvalsmöjligheter för kantorsbehörighet på musiklärarlinjen utredas. Nuvarande examinationsförfarande under överinseende av Musikaliska akademien skall behållas tills vidare. De olika sommarkurser i akademiens regi som i kombination med privata studier lett till kantorsbehörighet föreslås däremot upphöra.

Kantorsutbildningens framtida utformning berörs i åtta av de aktuella motionsyrkandena.

I motionen 1987/88:Kr27 (fp) yrkande 3 delvis lämnas stöd för regeringens bedömning att *en översyn av utbildningen och examinationen av kantorer* behöver göras, vilket enligt motionärerna bör ges regeringen till känna. Enligt motion 1987/88:Kr25 (m) yrkande 4 delvis måste regeringens förslag

preciseras så att det klart framgår att det kommer att bli *en* examen i framtiden, inte två som nu är fallet. Vidare bör allmän behörighet enligt högskoleförordningen krävas för antagning till kantorsutbildningen samt en gemensam kursplan utarbetas med svenska kyrkans utbildningsnämnd som samordnare.

Utskottet är väl medvetet om den principiella motsättning som råder mellan å ena sidan motiverade önskemål om styrning och reglering av kantorsutbildningens innehåll, examinationsformer, lokalisering och dimensionering och å andra sidan utbildningsanordnarnas – i första hand folkhögskolornas – frihet att självständigt utforma verksamheten. Utskottet anser sig dock ha goda skäl att tro att svårigheterna inte kommer att bli så stora i verkligheten. Enligt vad utskottet erfarit har redan ett samordningsarbete av den karaktär som efterlyses i propositionen (s. 44) inletts mellan bl.a. företrädare för utbildningsanordnarna och svenska kyrkan. Därvid har diskuterats utarbetande av gemensam kursplan enligt samma arbetsmodell som den folkhögskoleförlagda fritidsledarutbildningen, ett bibehållande av examinationen – eventuellt med annan huvudman –, allmän behörighet som krav för tillträde och lokaliseringsfrågor, allt i syfte att värna om utbildningens kvalitet. De synpunkter som framförs i motion 1987/88:Kr25 yrkande 4 tycks därmed i betydande utsträckning delas av samtliga berörda. Utskottet anser därför att det inte behövs något uttalande av de slag motionärerna begärt, varför motionerna 1987/88:Kr25 yrkande 4 delvis och 1987/88:Kr27 yrkande 3 delvis bör avslås. Frågan om benämning av examina behandlar utskottet senare i samband med behörighetsvillkoren för kantorstjänst.

I yrkande 4 i motion 1987/88:Kr27 hemställs att frågan om en *ettårig kyrkomusikerutbildning för den som redan har en annan pedagogisk utbildning* bör aktualiseras inom översynen av utbildning/examination av kantorer inom folkhögskolans ram.

Utskottet har inget att invända mot att berörda folkhögskolor prövar möjligheterna att förkorta den sammanhållna kantorsutbildningen för de studerande som redan har pedagogisk utbildning. Utskottet vill dock peka på att skälen för att avskaffa sommarkursverksamheten är att höja den kyrkomusikaliska kompetensen samtidigt som de musikpedagogiska inslagen integreras i utbildningen. Det avgörande för en bedömning av i vilken grad kyrkomusikerutbildningen kan avkortas blir därför i vilken utsträckning olika typer av lärarutbildningar ger relevant pedagogisk kompetens. Enligt utskottets bedömning torde behovet av förkortade studier inte vara så omfattande att ett särskilt uttalande från riksdagen är motiverat. Riksdagen bör således avslå motion 1987/88:Kr27 yrkande 4. Utskottet vill samtidigt peka på möjligheten för dem som har tillräcklig musikpedagogisk kompetens att komplettera med den tillvalskurs i kyrkomusik som enligt propositionen skall utarbetas inom musiklärarlinjen.

När det gäller *dimensionering och lokalisering* av den sammanhållna kantorsutbildningen läggs inga konkreta förslag i propositionen. De beräkningar som gjordes av utredningen Musiken i svenska kyrkan (SOU 1985:55) om ett framtida årligt behov av 85 – 95 examinerade anses vara behäftade med stor osäkerhet. Föredragande statsrådet konstaterar att det i dag råder

brist på kyrkomusiker, men att någon säker bild av det framtida behovet inte kan erhållas förrän den nya kyrkomusikerorganisationen i pastoraten fått sin form. Vidare konstateras att kantorsutbildning bedrivits i Vadstena sedan åtskilliga år, att resurser för musikundervisning finns vid ytterligare ett antal folkhögskolor samt att utökning skulle vara möjlig vid Sköndalsinstitutet. Statsrådet framhåller dock att det inte är eller bör vara möjligt för staten att föreskriva vilka folkhögskolor som skall bedriva kantorsutbildning. I princip kan utbildningen anordnas på alla de folkhögskolor där ekonomiska resurser finns och kompetenta lärarkrafter kan rekryteras.

Enligt motion 1987/88:Kr25 yrkande 4 delvis bör riksdagen ge regeringen till känna att kantorsutbildningen av kvalitetsskäl måste begränsas till de institutioner som föreslogs av utredningen, dvs. Sköndalsinstitutet och de fyra folkhögskolorna i Oskarshamn, Ransäter, Mellansel och Hjo. De två motionerna 1987/88:Ub327 (c) och 1987/88:Ub599 (fp) från den allmänna motionstiden utgår från utredningens förslag när det gäller kantorsutbildningens lokalisering och organisation. I den förstnämnda motionen föreslås att Vadstena folkhögskola bör få examinationsrätt vad gäller kantorsutbildning, medan hemställan i den sistnämnda motionen gäller att den av utredningen föreslagna kyrkomusikerutbildningen snarast skall inrättas bl.a. vid högskolan i Luleå, dvs. i Piteå. I motion 1987/88:Kr29 (s) pekas på de resurser som finns vid Framnäs folkhögskola och den stora betydelse för rekryteringen till såväl kyrkomusikertjänster som till den högre kyrkomusikerutbildningen i Norrland en lokalisering av kantorsutbildningen till Framnäs folkhögskola skulle ha. Det senare har också vitsordats i UHÅ:s remissvar. SÖ påpekar i sitt remissvar att man saknar resurser för att analysera behovet av kantorer och möjlighet att fastställa optimal volym för utbildningen. Det påpekas också att det inte är möjligt för SÖ att föreskriva viss dimensionering av utbildningen inom folkhögskolorna. Då utbildningen är särskilt kompetenskrävande anser Musikaliska akademien i sitt remissvar att det måste finnas någon form av styrning när det gäller vilka skolor som skall få erbjuda kantorsutbildning.

Utskottet delar statsrådets bedömning att det framtida behovet av kantorer är svårt att överblicka innan den nya organisationen trätt i kraft. Utskottet vill dock peka på att det bortfall av examinerade kyrkokantorer som blir ett resultat av sommarkursernas avskaffande (ca 40 per år enligt SOU 1988:55) rimligtvis bör kompenseras genom en utökning av den sammanhållna utbildningen. Därvid bör de resurser som sommarkurserna för närvarande erhåller i bidrag från kyrkofonden i första hand komma i fråga. Enligt utskottets bedömning torde dock resursbehovet för varje studerande vara större i den sammanhållna utbildningen, varför ytterligare resurstillskott erfordras även vid oförändrad volym. Mot bakgrund av de ovan förda resonemangen om folkhögskolans frihet anser utskottet att det inte finns anledning för riksdagen att uttala sig om var en eventuell utökning av den sammanhållna kyrkomusikerutbildningen skall ske. Denna fråga bör prövas av bidragsbeviljande instans mot bakgrund av i första hand den kompetens som kan erbjudas. Motionerna 1987/88:Ub327, 1987/88:Ub599, 1987/88:Kr25 yrkande 4 delvis och 1987/88:Kr29 bör därför avslås av riksdagen.

I propositionen preciseras inte närmare *det framtida statliga stödet* till kantorsutbildningarna. Föredragande statsrådet pekar på att bidragen ur kyrkofonden till utbildning av kyrkomusiker budgetåret 1987/88 uppgick till sammanlagt 1 392 500 kr. och att de bidrag som i en framtid inte behövs för t.ex. sommarkurser eller nuvarande examinationsförfarande kan omdisponeras (s. 46).

Två motionsyrkanden rör frågor om det statliga stödet till kantorsutbildningen. I motion 1987/88:Kr25 (m) yrkande 5 efterlyses en större precisering av bidraget ur kyrkofonden så att utbildningsanordnare skall veta vilka summor man kan räkna med. Vidare påpekas att de statsbidrag som utgår till driftkostnader vid folkhögskolorna inte alls räcker för att täcka kostnaderna för undervisning och instrument. I motion 1987/88:Kr28 (m) yrkande 3 sägs att översynen av den kyrkomusikaliska utbildningen bör utgå från förutsättningen att olika utbildningsanstalter bör behandlas på likvärdigt sätt vad gäller statligt stöd och att stödet till Sköndalsinstitutet bör beaktas särskilt.

SÖ delar synpunkten i motion 1987/88:Kr25 att en precisering av det statliga stödets omfattning vore önskvärd för folkhögskolorna. SÖ påpekar vidare att det inom nuvarande ramar inte är möjligt att öka resurstilldelningen till någon folkhögskola vare sig av kvalitetsskäl eller för att öka dimensioneringen. Den ram för särskilda musikresurser som fördelas av SÖ och som skall motsvara ett tilläggsbidrag om 50 % av grundbidraget per elevvecka räcker i praktiken endast till att täcka mellan 20 och 70 % av det belopp som de aktuella folkhögskolorna teoretiskt skulle ha som särskild musikresurs, dvs. tilläggsbidraget motsvarar för närvarande endast 10–35 % av grundbidraget. SÖ finner det avslutningsvis angeläget att den finansiering ur kyrkofonden som antyds i propositionen kommer till stånd.

Utskottet har tidigare fört ett resonemang om dimensionering och lokalisering, varvid frågan om det statliga stödet till den sammanhållna kantorsutbildningen berördes. Utöver vad som redan anförts om omfördelning och eventuell ökning av bidragen ur kyrkofonden anser utskottet att det av olika skäl inte är vare sig önskvärt eller möjligt för riksdagen att fastlägga någon enhetlig princip för det statliga stödet till olika utbildningsanordnare. Riksdagen bör således avslå motionerna 1987/88:Kr25 yrkande 5 och 1987/88:Kr28 yrkande 3.

Utbildning av organister

I propositionen föreslås att UHÄ bör ges i uppdrag att i samråd med bl.a. SÖ se över inriktning och uppläggning av högskoleutbildningen av organister (kyrkomusikerlinjen om 160 poäng). Syftet med översynen bör vara att inom den nuvarande utbildningstiden och med bibehållen musikalisk standard ge en pedagogisk förberedelse för fyllnadstjänst såväl i det allmänna skolväsendet som i den kommunala musikskolan.

I motion 1987/88:Kr27 yrkande 3 delvis anförts att riksdagen bör uttala sig för denna översyn.

Utskottet anser inte att något särskilt uttalande behöver göras av riksdagen i denna fråga, varför riksdagen bör avslå motion 1987/88:Kr27 yrkande 3.

Utskottet har ingen erinran mot vad som i propositionen anförs om att kyrkans egna organ bör ha ansvaret för övrig kyrkomusikalisk utbildning.

Behörighetskraven för kyrkomusiker

I det i propositionen framlagda lagförslaget regleras behörighetskraven för kyrkomusiker i 8 och 9 §§. För behörighet till tjänst som kyrkomusiker skall även i fortsättningen normalt krävas behörighet motsvarande dagens högre och lägre kyrkomusikerutbildning.

I motion 1987/88:Kr27 yrkande 1 delvis föreslås vissa ändringar och kompletteringar i de berörda paragraferna.

Behörighetskrav för tjänst som organist

I propositionen föreslås följande behörighetskrav för tjänst som organist:

8 § Behörig att anställas på en tjänst som organist är den som har avlagt högskoleexamen på kyrkomusikerlinjen.

Följande lydelse föreslås i motion 1987/88:Kr27 för 8 § (tillägget har kursiverats):

8 § Behörig att anställas på en tjänst som organist är den som har avlagt högskoleexamen *med 160 poäng* på kyrkomusikerlinjen.

Utskottet delar UHÄ:s bedömning att "högskoleexamen på kyrkomusikerlinjen" är en väl definierad examensbenämning som anges med poängtal i utbildningsbeviset, varför angivande av poängtalet i lagtexten inte är nödvändigt. Den i propositionen föreslagna lagtexten har dessutom fördelen att inte kräva någon lagändring vid en eventuell framtida ändring av utbildningstidens längd på kyrkomusikerlinjen. Utskottet anser att yrkande 1 i motion 1987/88:Kr27 bör avslås i denna del.

Behörighetskrav för tjänst som kantor

I propositionen föreslås följande behörighetskrav för tjänst som kantor:

9 § Behörig att anställas på en tjänst som kantor är

1. den som avlagt organist- och kantorsexamen och som med godkänt vitsord har genomgått pedagogisk kurs för kantorer,
2. den som har avlagt högskoleexamen för musiklejare med kyrkomusikaliskt tillval samt
3. den som är behörig att anställas som organist.

Följande lydelse föreslås i motion 1987/88:Kr27 för 9 § (tillägg och ändringar har kursiverats):

9 § Behörig att anställas på en tjänst som kantor är

1. den som avlagt organist- och kantorsexamen och *antingen*
  - a) med godkänt vitsord har genomgått *den* pedagogiska kursen för kantorer *eller*
  - b) avlagt *musiklejare*examen,

2. den som avlagt högskoleexamen för musklärare med *särskild kurs i kyrkomusik som tillval* samt
3. den som är behörig att anställas *på tjänst* som organist.

1988/89:KrU6
Bilaga 3

Motionärerna anför som skäl för det under punkt 1 i 9 § föreslagna tillägget att det är fel att musiker med väsentligt mer omfattande musikpedagogisk utbildning än vad som ingår i kantorsutbildningen skall vara hänvisade till dispens enligt 10 § i lagförslaget.

Utskottet anser för sin del i denna fråga att lagförslagets text under 9 § 1 i propositionen är vilseledande. Den föreslagna formuleringen ger nämligen intrycket av att kursen för organist- och kantorsexamen liksom den pedagogiska kursen skulle finnas kvar som fristående kurser också i framtiden. Som framgår av vad utskottet tidigare anfört ersätts dessa kurser av en *sammanhållen* kantorsutbildning. Det lämpliga i att behålla de två tidigare använda examensbenämningarna för att beteckna de examina som avslutar den sammanhållna utbildningen kan i nuvarande läge ifrågasättas. Utskottet föreslår därför att begreppet kantorsexamen införs i lagen som ett sammanfattande, lättbegripligt begrepp för de aktuella examina (organist- och kantorsexamen samt pedagogisk examen för kyrkokantorer). En sådan benämning återspeglar den föreslagna utbildningsvägen.

I framtiden kommer således inte möjligheten att finnas att delta i fristående kurs som leder till organist- och kantorsexamen. Den naturliga studiegången för en musklärare blir i stället att komplettera sin musklärarexamen med den tillvalskurs i kyrkomusik som tas upp i 9 § 2. De enda musklärare som därmed skulle riskera att bli hänvisade till dispensinstitutet är de som redan har genomgått organist- och kantorsexamen. Dessas musikpedagogiska kompetens är tillräcklig, vilket bekräftas i UHÅ:s remissvar, men det förhållandevis lilla antal personer detta gäller bör enligt utskottets mening inte förhindra att den av utskottet föreslagna förenklingen i fråga om examensbegreppet genomförs. Utskottet föreslår således att motion 1987/88:Kr27 yrkande 1 avslås även i denna del och att 9 § 1 rörande behörighetsvillkor i lag om kyrkomusiken i svenska kyrkan ges följande lydelse:

- 9 § Behörig att anställas på en tjänst som kantor är
1. den som har avlagt kantorsexamen,

Det ankommer på regeringen att göra erforderliga förändringar i berörd regeringsförordning (SFS 1971:195).

Den som avlagt examina enligt äldre bestämmelser skall självfallet vara behörig till tjänst som kantor även fortsättningsvis (jfr övergångsbestämmelserna i propositionen).

De ändringar av enbart språklig karaktär som föreslås i punkterna 2 och 3 av motionärerna bör enligt utskottets uppfattning avstyrkas.

Ikraftträdande

Slutligen vill utskottet fästa kulturutskottets uppmärksamhet på SÖ:s synpunkter med anledning av att lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 1990. Enligt SÖ har de problem som uppstår vid avvecklingen av skolkantorstjänsterna underskattats i propositionen. SÖ anser att avvecklingen av

skolkantorstjänsterna måste göras i samband med planeringen inför ett nytt läsår, dvs. antingen den 1 juli 1989 eller den 1 juli 1990.

Utskottet delar SÖ:s bedömning att det vore olyckligt om avvecklingen av skolkantorstjänsterna inte skulle kunna samordnas med det sedvanliga planeringsarbetet i skolorna. Då skolkantorstjänsternas avveckling sammanhänger med den totala tjänsteorganisationen för kyrkomusiker föreslår utskottet att kulturutskottet överväger att senarelägga lagens ikraftträdande till den 1 juli 1990.

Sammanfattning

Med hänvisning till det anförda föreslår utbildningsutskottet att kulturutskottet hemställer att riksdagen med avslag på motionerna 1987/88:Ub327, 1987/88:Ub599, 1987/88:Kr25 yrkandena 4 och 5, 1987/88:Kr27 yrkandena 3 och 4, 1987/88:Ub28 yrkande 3 och 1987/88:Kr29 utan erinran lägger till handlingarna vad som anförts i proposition 1987/88:144 under avsnittet 2.11.

Vidare föreslås att kulturutskottet hemställer att riksdagen med avslag på motion 1987/88:Kr27 yrkande 1 delvis antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om kyrkomusiken i svenska kyrkan med den ändring av 9 § 1 som utbildningsutskottet föreslagit.

Slutligen föreslås att kulturutskottet överväger att, av hänsyn till avvecklingen av skolkantorstjänsterna, låta den föreslagna lagen träda i kraft först den 1 juli 1990.

Stockholm den 10 november 1988

På utbildningsutskottets vägnar

Larz Johansson

Närvarande: Larz Johansson (c), Helge Hagberg (s), Ann-Cathrine Haglund (m), Lars Svensson (s), Göran Allmér (m), Margareta Hemmingsson (s), Birger Hagård (m), Carl-Johan Wilson (fp), Marianne Andersson (c), Björn Samuelson (vpk), Eva Goës (mp), Marita Bengtsson (s), Ewa Hedkvist Petersen (s), Ingegerd Wärnersson (s), Jan Björkman (s), Isa Halvarsson (fp) och Eva Johansson (s).

Avvikande mening

1988/89:KrU6

Bilaga 3

Ann-Cathrine Haglund, Göran Allmér, Birger Hagård (alla m), Carl-Johan Wilson och Isa Halvarsson (båda fp) anser

att den del av utskottets yttrande som på s. 35 börjar med "Utskottet har" och slutar med "1987/88:Kr28 yrkande 3" bort ha följande lydelse:

Utskottet har tidigare fört ett resonemang om dimensionering och lokalisering, varvid frågan om det statliga stödet till den sammanhållna kantorsutbildningen berördes. Utöver vad som redan anförts om omfördelning och eventuell ökning av bidragen ur kyrkofonden vill utskottet understryka vikten av att olika utbildningsanstalter behandlas på ett likvärdigt sätt vad gäller statligt stöd, varvid stödet till Sköndalsinstitutet särskilt bör beaktas. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1987/88:Kr28 yrkande 3 och med anledning av motion 1987/88:Kr25 yrkande 5 som sin mening ge regeringen till känna.

Universitets- och högskoleämbetet

Inledningsvis konstaterar universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) att förslagen i motionerna 1987/88:Kr25-30 till övervägande delen rör den kyrkomusikaliska verksamheten och tjänsteorganisationen. UHÄ begränsar sitt yttrande till vissa förslag som gäller behörighets- och utbildningsfrågor med anknytning till högskolans område.

I motion Kr27 föreslås att nivån för högskoleexamen på kyrkomusikerlinje bör preciseras med sitt poängtal, 160 poäng, i förslaget till ny lagtext.

UHÄ anser att "högskoleexamen på kyrkomusikerlinjen" är en väl definierad examensbenämning som anges med poängtal i det utbildningsbevis som den examinerade erhåller. Angivande av poängtalet i lagtexten är därför inte nödvändigt. Propositionens förslag till lagtext har fördelen att inte kräva någon lagändring vid en eventuell framtida ändring av utbildningslängden på kyrkomusikerlinjen.

I nämnda motion föreslås också att lagtexten bör formuleras så att det framgår att den som har avlagt såväl organist- och kantorsexamen som musklärarexamen är behörig att anställas på en tjänst som kantor. UHÄ tillstyrker detta förslag.

Vidare föreslås i samma motion att i översynen av utbildning/examination av kantorer inom folkhögskolans ram skall frågan aktualiseras om en ettårig kyrkomusikerutbildning för den som redan har annan pedagogisk utbildning. UHÄ har inget att erinra mot förslaget.

I motion Kr29 anförs att det finns behov av lägre kyrkomusikerutbildning i övre Norrland samt resurser att bedriva en sådan vid Framnäs folkhögskola.

Inom högskolan i Luleå finns i dag såväl högre kyrkomusikerutbildning som musklärarytutbildning lokaliserad till Piteå. UHÄ vill framhålla att en lokalisering även av lägre kyrkomusikerutbildning till övre Norrland skulle vara av betydelse bl.a. för rekryteringen till den högre kyrkomusikerutbildningen i Piteå. UHÄ erinrar om uttalandet i proposition 1987/88:144 om att det inte är uteslutet att det kan visa sig möjligt att i framtiden anordna viss utbildning av kantorer inom högskolan.

Skolöverstyrelsen

Skolöverstyrelsen (SÖ) begränsar sitt yttrande till de frågor inom SÖ:s ansvarsområde som SÖ berörde i sitt yttrande 1986-10-30 över betänkandet (SOU 1985:55) Musiken i svenska kyrkan.

Tjänsteorganisationens uppbyggnad

I propositionen föreslås att skolkantorstjänsterna avskaffas, vilket SÖ och många andra remissinstanser tillstyrkt i sina yttranden över betänkandet. Regeringen förutsätts meddela de bestämmelser som behövs för att ge skolkantorer "som så önskar möjlighet att övergå till annan tjänst" (s. 26).

Den skolkantor som är förordnad med fullmakt eller konstitutorial och

som vill behålla sin statligt reglerade tjänst skall enligt lagförslaget i propositionen (s. 5) vara "skyldig att utöva sin tjänst genom att utföra i huvudsak samma arbetsuppgifter som tidigare hos pastoratet".

SÖ:s förslag om att länskolnämnderna skall få i uppdrag att upprätta en plan för avvecklingen av skolkantorstjänsterna i resp. län behandlas inte i propositionen. SÖ beklagar detta och gör bedömningen att man under propositionsarbetet underskattat de problem som kan uppstå när skolkantorstjänsterna skall avvecklas.

Till problemen hör bl.a. att reformen föreslås träda i kraft 1990-01-01 medan avvecklingen av skolkantorstjänsterna måste göras per läsår, dvs. från 1989-07-01, alternativt 1990-07-01.

Ett annat problem är att reformen försvåras och försenas i pastorat där en eller flera skolkantorer väljer att utnyttja sin rätt att behålla statligt reglerad tjänst som skolkantor.

Ett tredje problem hör nära samman med länskolnämndernas uppgifter att fastställa skolorganisationen i länet. Eftersom det under flera år varit stor brist på skolkantorer har länskolnämnderna sökt att göra skolkantorstjänsterna attraktiva, vilket kunnat medföra att man sökt bevara skolenheter i närheten av kyrkor, i varje fall om tjänstunderlaget för den kyrkliga tjänsten varit relativt stort. En avveckling av skolkantorsinstitutionen kommer rimligtvis att medföra förändrade förutsättningar för skolplanering i vissa kommuner.

De angivna exemplen talar enligt SÖ:s mening för att länskolnämnderna bör få det föreslagna uppdraget.

För de skolkantorer som helt lämnar sin tjänst inom svenska kyrkan uppstår däremot inga organisatoriska problem, eftersom de redan innehar hela lärartjänster i grundskolan. Det är alltså inte fråga om att "övergå till annan tjänst".

Utbildning av kyrkomusiker

I sitt yttrande över utredningen tillstyrkte SÖ att utbildningen av kantorer liksom hittills skall kunna genomföras vid fyra folkhögskolor och vid Sköndalsinstitutet eller vara ett tillval inom musiklärarlinjen i högskolan. I propositionen påpekas att jämförlig utbildning även genomförs vid Vadstena folkhögskola och i motion Kr29 föreslås att lägre kyrkomusikalisk utbildning skall kunna genomföras också vid Framnäs folkhögskola. Motivet härför är behovet av kyrkomusiker i övre Norrland och skolans inriktning på musik och närhet till musikhögskola.

I propositionen fastslås i ett principuttalande att kyrkomusikalisk utbildning kan anordnas vid alla de folkhögskolor där ekonomiska resurser finns och lärarkrafter kan rekryteras (prop. s. 46). Skolornas planläggning för utvidgad lägre kyrkomusikalisk utbildning bör dock ta hänsyn till behovet av nyutbildade kantorer. I propositionen framhålls att sådana bedömningar är svåra att göra innan konsekvenserna av föreslagen organisationsförändring kan avläsas. Utredningen bedömde att en mindre utökning av antalet nybörjarplatser skulle vara nödvändig. En del remissinstanser har hävdats att utredningen räknat i underkant (prop. s. 45). Det är dock angeläget att understryka att SÖ inte har resurser för analys av behov eller egna

möjligheter att fastställa optimal volym när det gäller utbildningen av kantorer. Det är inte heller möjligt för SÖ att föreskriva viss dimensionering av utbildningen inom folkhögskolorna.

I motion Kr25 yrkar motionären på att utbildningen skall avslutas med prov och examen. Han menar att examen kan "förbättras och samtidigt avdramatiseras genom att man fortlöpande tenterar i de olika ämnena efter genomgången kurs. Vid ett misslyckande ges man möjlighet att pröva igen".

SÖ framförde i sitt yttrande över betänkandet oro för att en styrande examination skulle anses nödvändig och argumenterade bl.a. mot graderade betyg. SÖ kan ansluta sig till de i propositionen framförda invändningarna mot ett examinationssystem för folkhögskolan och följaktligen också till att denna fråga bör utredas i annan ordning.

I anslutning till diskussionen om examination crinrar föredraganden om att studerande vid folkhögskola har rätt att få ett intyg om den kurs vederbörande genomgått (prop. s. 44). Utöver detta framhålls att studieomdömen, som skall ge vägledning om den studerandes förutsättningar att tillgodogöra sig fortsatt utbildning, kan ges åt elever som önskar sådan bedömning om styrelsen beslutat att studieomdömen skall kunna ges för viss kurs. Beskrivningen av möjligheten att ge studieomdöme är i propositionen insatt i en diskussion om behovet av examination. Studieomdöme kan emellertid enligt 35 § folkhögskoleförordningen (1977:55) sättas endast för breda allmänna utbildningar. Studieomdömet skall därvid ge en bedömning av elevernas förmåga att bedriva studier (SFS 1977:551). Studieomdöme kan således inte ges för yrkesutbildning. Det kommer då lätt att uppfattas som betyg över yrkesfärdighet. I dessa fall rekommenderas intyg med "uppgifter om utbildningens innehåll och arbetsformer och syfta till information för berörda arbetsgivare".

Motionerna Kr27 och Kr28 tar upp behovet av kompletterande tjänsteunderlag för kyrkomusiker och behovet av resurser för musikundervisning även utanför kyrkans verksamhet i första hand i landsbygdsförsamlingar. Propositionen är (prop. s. 23-26) positiv till sådana lösningar i form av fyllnadstjänstgöring. Bland kombinationsmöjligheterna bör också lärartjänst vid folkhögskolorna nämnas. Det är av vikt att i kantorsutbildningen den blivande kyrkomusikern orienteras om olika arbetsfält utanför det rent kyrkomusikaliska och vilka möjligheter och krav dessa medför.

I propositionen framhålls att gemensamma riktlinjer för utbildningen kan dras upp på frivillighetens väg i samråd med kyrkliga utbildningsorgan.

Två uppdrag till universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) aviseras i propositionen. Det ena (prop. s. 45) gäller utformning av utbildningsalternativ för kantorer inom högskolans musikläroplaner. Det andra (prop. s. 49) avser översyn av organistutbildningens inriktning och uppläggning. I båda fallen förutsätts att samråd sker med SÖ. Enligt SÖ:s mening är detta naturligt, inte minst med tanke på att en stor del av kantorsutbildningen sker vid folkhögskolor under SÖ:s tillsyn.

Samordning initialt under medverkan av den myndighet som har tillsynsansvar och som skall godkänna utbildningsplaner är angelägen. SÖ förordrar den form för utarbetande av plan, som tillämpades då den folkhögskoleförlagda fritidsledarutbildningen utformades.

Frågor om dimensionering och ekonomiska resurser tas upp i propositionen (s. 45 och 46) och i motion Kr25 och berörs i motion Kr29.

Propositionen behandlar inte kostnaderna för reformen. SÖ delar i detta avseende de kritiska synpunkter som framförs i motion Kr25 om behovet av en ökad precisering rörande folkhögskolornas möjlighet att ekonomisera denna utbildning.

Hittills har inom folkhögskola genomförd kyrkomusikalisk utbildning till stor del finansierats inom den särskilda musikresurs som står till skolformens förfogande. Folkhögskolornas efterfrågan på den särskilda musikresursen är emellertid betydande. Det är enligt SÖ:s bedömning inte möjligt att inom nuvarande ramar förstärka resurstilldelningen till enskilda skolor vare sig motivet är krav på ökad lärartäthet eller önskemål om att fler musikstudenter vid folkhögskolan skall få kyrkomusikalisk utbildning. Propositionstexten är oklar men det förefaller som om en viss ökning av resurserna skulle kunna finansieras ur delpost inom kyrkofonden. SÖ finner det angeläget att en sådan finansiering kommer till stånd.

Svenska rikskonserter

Svenska rikskonserter vill bl.a. med hänvisning till motion Kr28 framhålla att Svenska rikskonserter är berett att medverka i en programgrupp för kyrkomusik. En sådan programgrupp bör förslagsvis ha en sammansättning med representanter för svenska kyrkan, för övriga kyrkosamfund, för länsmusikstiftelserna och för Svenska rikskonserter (ev. fackliga organisationer). Programgruppen föreslås finansieras av kyrkofonden.

Vidare är Svenska rikskonserter berett att genom sin utvecklingsavdelning medverka i den föreslagna översynen av kyrkomusikerutbildningen.

Det är viktigt att kyrkan både som samfund och lokal står öppen för ett brett utbud av musik. Ansvar för kyrkans självklara funktion som rum för musik vilar inte endast på kyrkorådet utan även i hög grad på organisten/kantorn. Det är därför angeläget att utbildningen av kyrkomusiker tar sikte på samhälls- och musikkulturen i hela dess bredd och inte snävt begränsas till gudstjänstmusiken. Ett föränderligt samhälle med en ny befolkningsstruktur innebär rimligen ökade krav på vidsynthet, kreativitet och bred kunskap hos den svenska kyrkomusikens utövare.

I organistens/kantorns arbetsuppgifter bör även ingå att aktivt utveckla pastoratets musikliv, bl.a. genom att bilda körer, medverka i musik- och sångundervisning och stödja frivilliga insatser.

Det bör vidare åvila pastoraten ansvaret att akustiken i kyrkolokalerna lämpar sig för musik – särskilt viktigt är detta vid nybyggnation.

Tidigare yttrande

KMK finner med tillfredsställelse att propositionen i en rad avseenden synes ha beaktat remissyttrandenas synpunkter och ofta i positivt och modifierat eller ändrat utredningens förslag.

Likväl finner KMK det angeläget att rent allmänt hänvisa till akademiens tidigare yttrande, varför detta för kännedom bilägges detta yttrande.

Allmänna överväganden

Också med hänvisning till det ovan sagda konstaterar KMK att det dock föreligger viktiga principfrågor, där propositionen i huvudsak eller helt följer utredningens förslag. Där KMK bedömer det ogörligt att tillföra frågorna ytterligare och tillräckligt tungt vägande argument, avstår den från att nu anföra sådana och nöjer sig även i detta avseende med en hänvisning till tidigare remissyttrande.

Propositionens lagförslag

Även beträffande lagförslagen avstår KMK i princip från att granska och i förekommande fall föreslå ändrad lydelse, då detta skulle förutsätta ett ingående arbete med anlåtande av juridisk expertis, vilket inte är möjligt av flera skäl (främst tidskäl). Dock blir i något fall sådan ändring nödvändig i den mån KMK:s förslag skulle beaktas, men den får då göras i konsekvens av förslaget. Autydan om ändring görs i något fall nedan.

Utbildning, kursplaner, examination

KMK finner rent allmänt att utbildningsfrågorna ännu inte på långt när har slutbehandlats och avstår därför från att mera ingående behandla dem eller återupptaga tidigare gjord genomgång. Kommittén konstaterar med tillfredsställelse att statsrådet erinrar om vikten av att tillvarata akademiens och KMK:s "kunnande och erfarenhet" (som i propositionen avsnitt 2.11.2 s. 49).

Dock kommer nedan vissa allmänna synpunkter att anföras.

Här behandlas vissa frågor i den ordning de förekommer i propositionen. Beträffande de motioner som inkommit behandlas de inte enskilt utan i den mån de särskilt kan understryka vissa synpunkter. Flera av dem ger värdefulla betoningar av huvudfrågor.

Tjänsteorganisation

Förslaget att det i varje pastorat "i regel" skall finnas minst en organist är en viktig markering men kan synas optimistiskt intill önsketänkande. Här skall endast erinras om vilka stora anspråk en sådan önskan ställer på utbildningen och de konsekvenser det kan få för medelstilleddning till musikhögskolorna men också på tjänsternas innehåll. Om reformen medför ca 1 100 pastorat (prop. s. 9) och det i dag (1/3 -88) (prop. s. 19) finns 417 organister, inses

vilken lång övergångstid det blir och vilka utbildningsbehov som måste formuleras.

Lagförslagets 5-7 §§ ger domkapitlen en betydande roll vid genomförandet av detta förslag. Deras möjlighet att påverka utbildningen lär vara obefintlig, varför centrala åtgärder krävs. Det vore värdefullt om snarast diskussioner om ev. tillfällig ökning av utbildningsvolymen kunde prövas, även om detta innebure att kostnaderna för reformernas genomförande ökar tillfälligt.

Behörighetsvillkor

I detta sammanhang finns skäl att diskutera behörighetsvillkor för mer än de två kategorier kyrkomusiker som utredningen och propositionen fastnat för. Även om båda inser och resonerar om att en "lägre" kategori, oftast med nuvarande beteckning kallad *orgelspelare*, måste finnas, förvisas detta som en "inomkyrklig" angelägenhet till senare utveckling och svenska kyrkans verksamhet.

Det finns en rad skäl till att överväga om inte en tredje kategori, utöver organist och kantor, skulle prövas. Rent allmänt föreligger behovet och kan inte beräknas minska. Därtill skulle det vara värdefullt att redan genom ändrad namnform markera att en sådan tredje kategori inte bara skulle vara simpel "orgelspelare" utan kompetent att genomföra gudstjänstmusik i hela dess vidd. För att underlätta anställning och trygghet borde kompetenskrav och tjänstetyp preciseras.

KMK vill inte här föreslå nytt namn men väl hänvisa till tidigare yttrande (under punkt 22 Övrig utbildning...) med skissen av en "stiftsexamen" och en nivå motsvarande nuvarande organist- och kantorexamen eller något därunder.

Frågan är av sådan vikt att den sannolikt borde utredas ytterligare av statliga och kyrkliga myndigheter gemensamt och kanske förslag aviseras redan innan beslut fattas i riksdagen. Om en sådan "lägre" kategori skulle införas, borde den inrymmas i lagförslagen på skilda platser.

Regleringen av kyrkomusikernas tjänsteåligganden

Även om det förslag som här skall läggas kan synas innebära ett stort ingrepp i den generella anordningen med pastoraten som "huvudmän", menar KMK att reglementena för kyrkomusiker inte får bli föremål för enskilda pastorats stundom måhända godtyckliga utformning utan skulle vara *domkapitlens* angelägenhet.

I enlighet härmed borde i 13 § föreskrivas att "Domkapitlet skall fastställa ett reglemente...".

Detta synes vara andemeningen i vad som härom säges i motion Kr25.

Utbildningen av kyrkomusiker

Det framgår av propositionens skrivning att utbildningsfrågorna ännu inte tillräckligt konkret behandlats utan att myndigheter som UHÅ, SÖ liksom svenska kyrkan får fortsätta arbetet med kursplaner m.m. KMK konstaterar återigen att propositionen är medveten om vilken kunskap akademien därvid kan förmedla.

Det finns dock redan nu skäl att peka på några viktiga omständigheter.

a) Frågan om intrång i folkhögskolornas rätt att "själv bestämma inriktning och utformning av sin verksamhet" (s. 42) genom "långtgående samordning av kantorsutbildningen" är så viktig att KMK måste vidhålla vad som tidigare framförts och ytterligare betona att sådant "intrång" förefaller oundvikligt om kvalitet och garantier för uppnådd kompetens skall kunna upprätthållas.

Sålunda måste man bibehålla en väl genomtänkt form för inträdesprov för att kunna genomföra samlad undervisning i ett så färdighetsbetonat ämnesområde (helt i motsats till vad statsrådet anför nederst på s. 42), vidare är det säkert nödvändigt av flera skäl att bibehålla någon form av "examination", trots vad som härom anförts nederst på s. 43. Det är här inte alls fråga om att "tiden gått förbi" det nuvarande systemet (med av akademien anordnade kurser osv.) utan att all erfarenhet talar för en kunskaps- och insiktskontroll för att t.ex. kompetenskrav och fackligt angelägna meriteringsmöjligheter skall bevaras.

Att bara förutsätta initiativ och samordning (förutsättande att UHÄ och SÖ "står till förfogande" för samråd) förefaller otillräckligt. Tydligare angivelser av fordringar krävs.

b) Beträffande "examination" kunde övervägas om inte en särskild ordning kunde inrättas som inte behövde inkräkta på folkhögskolefriheten.

Det skall påpekas att nuvarande försöksverksamhet med 3-4 folkhögskolor under akademiens examination har fungerat väl och att denna redan innebär att man "tummar på" sagda "frihet". Eleverna vid dessa kurser genomgår intagningsprov, examineras och betygsättes, rentav enligt den gamla flergradiga betygsskalan, och inga invändningar har framförts.

Här bör också framhållas – som en preliminär utvärdering av denna försöksverksamhet – att systemets resultat under senare år har kunnat avläsas i en glädjande höjning av kvaliteten på elever och resultat. En sådan kvalitetshöjning är ju utredningens och propositionens huvudsyfte, och den bör inte äventyras genom oöverlagda förändringar i ett fungerande system.

Nu skall genast klarläggas att akademien redan i remissyttrandet klart uttryckt önskan att den inte längre skall ha uppdraget att administrera den lägre kyrkomusikerutbildningen. För att kunna bevara en tillsyn och garantera kvalitetsgranskning borde man överväga att anlita *musikhögskolorna*. Genom att folkhögskolorna inte behövde åläggas examinationsplikt bevaras deras "frihet"; musikhögskolor skulle genom att anordna examination av eleverna vid folkhögskolorna garantera kvaliteten på undervisningen.

c) KMK vill i detta sammanhang också betona att det vore olyckligt om vilken folkhögskola som helst med lust och ambition att anordna undervisning skulle kunna få göra detta. Statsrådet vill inte "föreskriva (s. 46) vilka folkhögskolor som skall bedriva musikundervisning för blivande kantorer". Han erinrar också om att denna är "särskilt resurskrävande". Framför allt är den särskilt *kompetenskrävande*, och det måste enligt KMK finnas "styrning" bakom en sådan undervisning i någon form.

d) Detta sammanhänger också med vad som ovan antytts om den "tredje

kategorin” av kyrkomusiker; även om vissa folkhögskolor redan bedriver en sorts ”inomkyrklig” undervisning, borde denna närmare utredas och utformas. Därvid måste frågor om kompetenskrav och examination särskilt beaktas.

e) Det bör påpekas att den enligt uttryckt uppfattning föredömliga undervisningen vid Sköndalsinstitutet redan närmast har UHÄ-prägel och tidigare formellt har sorterat under akademien under dess tid som ansvarig för all högre musikutbildning.

Denna framgångsrika verksamhet föranleder förslaget att bibehålla och utvidga en så väletablerad och i princip högskoleanknuten ordning så att den tillämpas för alla folkhögskolor med kommande kantorsutbildning. För utredningen har detta uppenbarligen varit naturligt: ”Kantorer skall examineras inom högskolan. Examen bör, som hittills, förläggas till utbildningsorterna. UHÄ har att utfärda de närmare föreskrifter som erfordras för att organisera examinationen och fastställa kurskraven” (SOU 1985:55 s. 198).

Angående motionerna

Som ovan framhållits behandlas motionerna inte var för sig i detta yttrande. I flera avseenden framförs som sagt vägande synpunkter.

Särskilt skall här betonas värdet av att tydligare inskriva organistens/kantorns uppgift att inte bara ”främja kyrkosången”, som lagförslaget menar, utan att mera direkt ansvara för *församlingssången och körsången*. I vilken utsträckning detta skall inskrivas i lagen kan diskuteras, men även om vederbörande kyrkomusiker inte själv på bästa sätt kan genomföra detta, måste det åligga honom/henne att ha det övergripande ansvaret.

KMK vill därför föreslå att det i 3 § mom. 2 i stället för propositionens förslag ”främjande av kyrkosången” (redan definitionsmässigt en svårtolkad och lätt vilseledande formulering) sägs ”ansvar för församlingssången”, alternativt ”ansvar för ledningen av församlingssången” eller ”...ledningen av församlingssången och annan vokal verksamhet som kyrkokör m.m.”.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Propositionen	1
Motionerna	2
Ärendets beredning m.m.	3
Propositionens huvudsakliga innehåll	4
Utskottet	5
Inledning	5
Frågan om huruvida en lag om kyrkomusiken i svenska kyrkan enligt principerna i propositionen bör antas	6
Obligatoriska kyrkomusikaliska uppgifter	7
Tjänsteorganisationen	10
Kombinationstjänster	11
Behörighetsvillkor	12
Tillsättning av tjänster	15
Regleringen av kyrkomusikernas tjänsteåligganden	16
Orgelvård	16
Behovet av kyrkomusikalisk expertis	17
Utbildning av kyrkomusiker	18
Utbildning av organister	22
Övrig kyrkomusikalisk utbildning	22
Ikraftträdande	22
Hemställan	23
Reservationer	
1. Frågan om avslag på proposition 1987/88:144 i vad avser lagförslaget (c)	25
2. Det framtida statliga stödet till kantorsutbildningen (m, fp) ...	25
Särskilda yttranden	
1. Frågan om avslag på proposition 1987/88:144 i vad avser lagförslaget (m, fp)	26
2. Medlemskap i svenska kyrkan som behörighetskrav (vpk) ...	26
Bilagor	
1. I proposition 1987/88:144 framlagt lagförslag	27
2. Av kulturutskottet framlagda förslag till ändringar i regeringens förslag till lag om kyrkomusiken i svenska kyrkan	30
3. Utbildningsutskottets yttrande 1988/89:UbU1y	32
4. Remissyttranden	40